

Every Language Teaches Us In Nepal

नेपालमा बोलिने प्रत्येक भाषाले
हामीलाई सिकाउँछ

Rajib Timalsina

Every Language Teaches Us In Nepal

नेपालमा बोलिने प्रत्येक भाषाले
हामीलाई सिकाउँछ

Editor

Rajib Timalsina

Publisher

ARC Pvt. Ltd.

A multilingual book on “Every Languages Teaches Us in Nepal”

Date of Publication: 1 January 2023

Lead Researcher and Editor: **Rajib Timalisina**

Research Assistants: **Neeru Karki and Juhi Adhikari**

Language Resource Collection: **Pabitra Kasa and Shanti Manandhar (Newari), Sharmila Gummi and Raman Thokar (Tamang), Junkiri Rai (Thulung Rai), Lakpa Lama and Pasang Dorje Hyolmo (Hyolmo), Geeta Chhantyal and Geetu Chhantyal (Chhantyal), Sushil Pandey and Dheeraj Joshi (Doteli), Munna Sharraf (Bhojpuri)**

Language Editing: **Deep Sagar Pant (Nepali) and Bhuwan Bohara (English)**

Language Verification: **Kumari Prajapati (Newari), Rajendra Thokar Tamang (Tamang), Khuksang Khambu Rai (Thulung Rai), Wangyal Lama (Hyolmo), Gobinda Chhantyal (Chhantyal), Deep Sagar Pant (Doteli), Aanad Gupta ‘Astitva’ (Bhojpuri)**

Illustrator/ Designer: **Noorisha Singh**

Printed at: **Dibyam Printing Press.**

Published by: **Arc Private Limited, Kathmandu**

© Arc Private Limited 2023

ISBN : 978-9937-1-3591-7

Price: NPR 850.00 USD \$10.00

PAL NETWORK
People's Action for Learning

CONTENTS

Ways of Greetings

Counting

Days of the Week

Month

Relations

Measurement and Counting

Blessings

Proverbs/ Maxims and Sayings

Riddles

Rhymes

Songs

Stories

Countings Games

Animals/ Birds/ Fruits and Vegetables

1

3

6

7

8

10

12

14

16

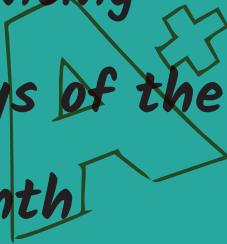
20

22

24

34

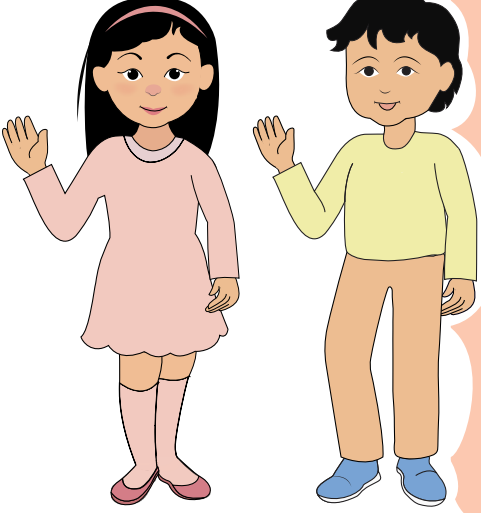
36

Ways Of Greetings

English: Hello! Hi!

Nepali: नमस्कार !
Newari: ज्वजलपा !
Tamang: ल्हासो
फ्याफुल्ला !
Thulung Rai: सेउ बु !
Chhantyal: सरलो !
Hyolmo: टासीदेलेक !
Doteli : पुइला हजुर !
Bhojpuri: गोर लागतानी प्रणाम !

How are you?

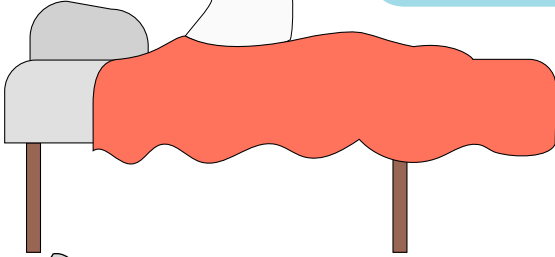

Nepali: तपाईंलाई कस्तो छ ?
Newari: छित: याँउसे हे च्वं ?
Tamang: हाम्बान् मुला ?
Thulung Rai: हेम्माम बुनी ?
Chhantyal: किरा खा मुहे ?
Doteli : कि छन् ब हालसम्चार ?
सुकेराई छौं कि ?
Bhojpuri: का हाल बा ?
सब ठिक बा नू ?

Good morning!

Nepali: शुभ बिहानी !
Newari: भिसुथ
Hyolmo: डाटु देलेक

Nepali: ढोग गरौं !

English:
bow to You!

Doteli: ढोक दिया !

Good Night!

Nepali: शुभ रात्री !
Newari: भिसनिल !
Tamang-इयासेला
फ्याफुल्ला !
Hyolmo: घुइज्यु देलेक

English: Thank you !

English: You are Welcome.

Nepali: धन्यवाद !

Newari: सुभाय् !

Tamang थुजेछे मुला !

Thulung Rai: अलस्यो !

Bhojpuri: जुरा खुब !

Nepali: हजुरलाई स्वागत छ ।

Newari: लसकुस /

Chhantyal: नमारा स्वागत मु ।

English:
What is your name?

Chantyal:
विह नऊ टाने ?

Nepali:
तपाईंको दिन शुभ
रहोस् !

English:
May you have a
good day.

Nepali:
तपाईंको नाम के हो ?

Newari:
छित: याँउसे
च्वनेमा ।

Chantyal:
विह दिन गरांवा चिकै

English:
Glad to meet you.

Chantyal:
विहिरा ध्वोसीर ट्हान्न
खुशी टाइ ल्हे

Nepali:
तपाईंलाई भेटेर खुसी
लाग्यो !

Counting

One एक छि मेसो को च्यी यक एक गीक/गोर सी

English Nepali Newari Chhantyal Thulung Rai Hyolmo Doteli Bhojpuri Tamang

Two दुई नसि खामी न चथी दुई दू डी/गोर गि

English Nepali Newari Chhantyal Thulung Rai Hyolmo Doteli Bhojpuri Tamang

Three तीन स्वः म्हेला सु सुम तीन तिन सोम्/गोर सोम्

English Nepali Newari Chhantyal Thulung Rai Hyolmo Doteli Bhojpuri Tamang

Four चार पि भड ब्ल इयी चार चार ब्लि / गोर ब्लि

English Nepali Newari Chhantyal Thulung Rai Hyolmo Doteli Bhojpuri Tamang

Five पाँच न्या छिमा डो डा पाँच पाच डह / डा / डह

English Nepali Newari Chhantyal Thulung Rai Hyolmo Doteli Bhojpuri Tamang

Six छ खु हाजी रु डुउ छइ छव डु / डु

English Nepali Newari Chhantyal Thulung Rai Hyolmo Doteli Bhojpuri Tamang

Seven

सात

न्हस

फेर

येत

धीन

सात

सात

डिसि / डिसि

English

Nepali

Newari

Chhantyal

Thulung Rai

Hyolmo

Doteli

Bhojpuri

Tamang

Eight

आठ

च्या

सामा

लेत

द्ये

आठ

आठ

ब्रे / ब्रात

English

Nepali

Newari

Chhantyal

Thulung Rai

Hyolmo

Doteli

Bhojpuri

Tamang

Nine

नाँ

गु

डिना

गु

द्यु

नाँ

नव

कु/ चि

English

Nepali

Newari

Chhantyal

Thulung Rai

Hyolmo

Doteli

Bhojpuri

Tamang

Ten

दश

सान्ह

सिमिसि

कोध्युम

च्यु

दश

दश

चुइ / कु

English

Nepali

Newari

Chhantyal

Thulung Rai

Hyolmo

Doteli

Bhojpuri

Tamang

Days Of The Week

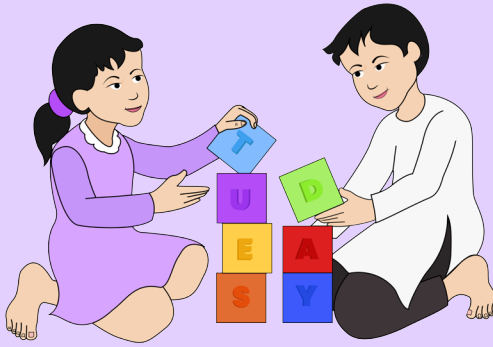
Sunday

Chhantyal: जोमलमाही
Nepali: आईतबार
Hyolmo: ज्हा डिमा
Tamang : नेमा
Bhojpuri: अत्तवार
Doteli: आईतबार

Tuesday

Chhantyal: सार्वमाही
Nepali: मंगलबार
Hyolmo: ज्हा मिङ्गार
Tamang: निङ्गार
Bhojpuri: मंगर
Doteli: मडलबार

Thursday

Chhantyal: थोम्सामाही
Nepali: बिहीबार
Hyolmo: ज्हा फुर्बा
Tamang: फुर्वा
Bhojpuri: बियफे
Doteli: बिपैबार

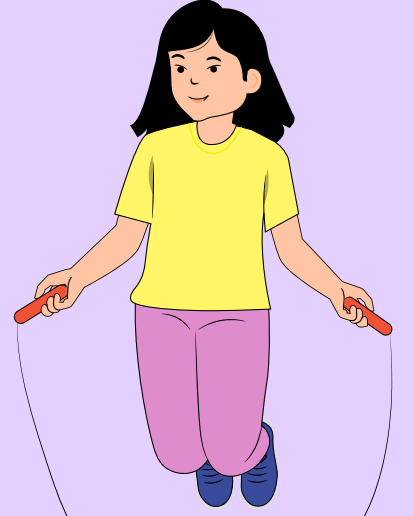
Friday

Chhantyal: राख्मामाही
Nepali: शुक्रबार
Hyolmo: ज्हा पासाड
Tamang: पासाड
Bhojpuri: शुक
Doteli: शुकबार

Monday

Chhantyal: माम्हिमाही
Nepali: सोमबार
Hyolmo: ज्हा दावा
Tamang: दावा
Bhojpuri: सोमार
Doteli: सउँबार

Wednesday

Chhantyal: कन्लामाही
Nepali: बुधबार
Hyolmo: ज्हा ल्हाक्पा
Tamang: ल्हाक्पा
Bhojpuri: बुध
Doteli: बोबार

Saturday

Chhantyal: कान्माही
Nepali: शनिबार
Hyolmo: ज्हा पेम्बा
Tamang: पेमा
Bhojpuri: शनिचर
Doteli: छन्चरबार

Months

January

Chhantyal मेखला
Nepali बैसाख
Tamang चिवा/ दावा दाडबो
Bhojpuri बैशाक
Newari चौला
Doteli बैसाख

February

Chhantyal- बलमसा
Nepali- जेठ
Tamang- लाङ/ दावा डिबा
Bhojpuri- जेठ
Newari- बछला
Doteli- जेठ

March

Chhantyal- मिक्थार
Nepali- असार
Tamang- ता/ दावा सम्बा
Bhojpuri- असार
Newari- तछला
Doteli- असार

April

Chhantyal: कन्हीवा
Nepali: साउन
Tamang: योङ/दावा रहना
Bhojpuri: सावन
Newari: दिल्ला
Doteli: सउन

May

Chhantyal: सिकमड
Nepali: भदौ
Tamang: प्रुफ/ दावा इईबा
Bhojpuri: भादो
Newari: गुँला
Doteli: भदो

June

Chhantyal: कमोस
Nepali: असोज
Tamang: ब्रुल/दावा दुन्चा
Bhojpuri: आशिन
Newari: यँल
Doteli: असोज

July

Chhantyal: टोमला
Nepali: कार्तिक
Tamang: तक/ दावा गेबा
Bhojpuri: कार्तिक
Newari: कौला
Doteli: कार्तिक

August

Chhantyal: बासटी
Nepali: मंसिर
Tamang: लुक/दावा गुबा
Bhojpuri: अगघन
Newari: कछला
Doteli: मंसिर

September

Chhantyal: घोरडा
Nepali: पुस
Tamang: प्रे/दावा च्युबा
Bhojpuri: पुस
Newari: थिल्ला
Doteli: पुस

October

Chhantyal: म्हेड
Nepali: माघ
Tamang: च्याहा/दावा च्युचिक्खा
Bhojpuri: माघ
Newari: पोहेला
Doteli: माघ

November

Chhantyal: केलाम
Nepali: फागुन
Tamang: खि/दावा च्युडीबा
Bhojpuri: फागुन
Newari: शिल्ला
Doteli: फागुन

December

Chhantyal: मिस्त्राड
Nepali: चैत
Tamang: फा/च्याहा
Bhojpuri: चैत
Newari: चिल्ला
Doteli: चैत

Mother

Nepali: आमा	Hyolmo: अमा
Bhojpuri: माई	Tamang: आमा
Newari: मा	

Father

Nepali: बुबा	Hyolmo: पाबा/ याप
Tamang: आपा	Bhojpuri: बाबु जी
Newari: अबु/ अबा/ बाँ	

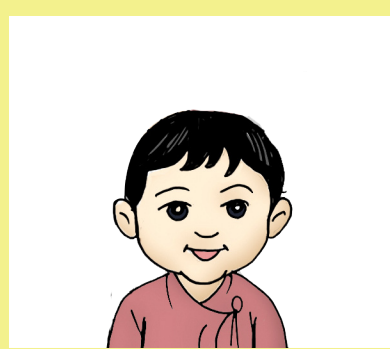
Elder Sister

Nepali: दिदी	Hyolmo: आजी
Bhojpuri: दिदी	Tamang: नाना
Newari: तता	

Younger sister

Nepali: बहिनी	Hyolmo: न्होमो
Bhojpuri: बहिन	Tamang: आडा
Newari: कें	

Younger brother

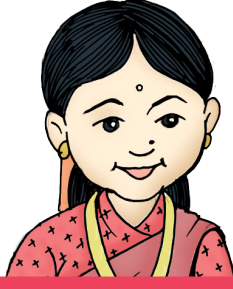
Nepali: भाइ	Bhojpuri: भाई
Tamang: आले	Newari: किजा
Hyolmo: न्होनो/ न्हो	

Relations

Maternal Uncle

Nepali: मामा Hyolmo: आस्याड
Tamang: आस्याड

Maternal Aunty

Nepali: माइजू Tamang: आडि
Hyolmo: आजी

Elder Brother

Nepali: दाइ Bhojpuri: भैया
Newari: दाजु Hyolmo: ज्योब्यो
Hyolmo: आदा / ज्योजो

Grandmother

Nepali: हजुरआमा Bhojpuri: दादी
Hyolmo: ईवी Newari: अजि
Tamang: माम, म्हेमेस्या

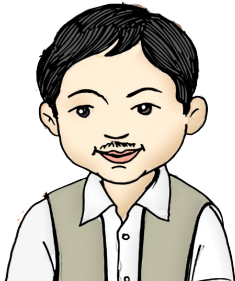
Grandfather

Nepali: हजुरबुबा Hyolmo: म्हेमे
Newari: अजा Bhojpuri: दादा जी
Tamang: आपाच्याड्बा, आस्याड

Aunty

Nepali: काकी Hyolmo: आसा
Newari: निजि Bhojpuri: चाची जी
Tamang: आडि

Brother in law/
Son in law

Nepali: भिनाजु/ ज्वाइँ
Newari: जिलाज Hyolmo: म्हाक्या
Bhojpuri: जीजा
Tamang: आडाला रेम्बा

Sister in law/
Daughter in law

Nepali: भाउजु/बुहारी Hyolmo: न्हामा
Newari: म्हयाय Bhojpuri: भउजी
Tamang: ज्योब्योला म्रिड

Uncle

Nepali: काका Hyolmo: आऊ
Newari: कका Bhojpuri: चाचाजी
Tamang: आपाच्याड्बा, आस्याड

Measurement and Counting

Measurement of Time

Doŕeli	Nepali	English
एक पला	पलभरको समय	Milliseconds
६० पला	एक घडी	24 minutes
३० घडी	एक दिन	12 hours
६० घडी	दिनरात	24 hours

Measurement of Chee

Doŕeli	Nepali	English
चौथाइ	लगभग आठ कि.ग्रा.	about 8 kg
कण्ठर	लगभग सोह कि.ग्रा.	about 16 kg

Measurement of Grain

Doŕeli	Nepali	English
मुठी	वयस्क मानिसको एक मुठीभित्र अटाउने अन्न	Grain that fits inside a fist of adults (a handful)
१२ मुठी	माना	nearly 500 g
२ माना	नाली	nearly 1kg
२० नाली	रैण्याँ	nearly 20kg

Weight Measurement

Hyolmo	Nepali	English
शिदो घाड	आधा मना	0.3125 kg
फुल घाड	एक मना	0.625 Kg
फुल धो	दुई मना	1.25 Kg
फुल शिये	चार मना	2.5 Kg

Measurement

Bhojpuri	Nepali	English
एक पसेरी	पाँच किलो	Five kilos
आधा पसेरी	अढाई किलो	Two and a half kilos
एक मन	चालिस किलो	Forty kilos
एक कुन्टल	सय किलो	One hundred kilos/ A quintal

Money Count

Doteli	Nepali	English
छतका	एक रुपैयाँ	One rupee
नितका	दुई रुपैयाँ	Two rupees
स्वतका	तीन रुपैयाँ	Three rupees
प्यतका	चार रुपैयाँ	Four rupees
न्यातका	पाँच रुपैयाँ	Five rupees
खुतका	छ रुपैयाँ	Six rupees
न्ह्यतका	सात रुपैयाँ	Seven rupees
च्यातका	आठ रुपैयाँ	Eight rupees
गुतका	नाँ रुपैयाँ	Nine rupees
झितका	दश रुपैयाँ	Ten rupees
सच्छे तका	एक सय रुपैयाँ	One hundred rupees
निसः तका	दुई सय रुपैयाँ	Two hundreds rupees
द्वः छितका	एक हजार रुपैयाँ	One thousand rupees
न्याद्वः तका	पाँच हजार रुपैयाँ	Five thousands rupees

Volume Measurement

Newari	Nepali	English
चकँछी	एक चौथाई	A quarter
बाम्ना	आधा माना	Half quantity of a mana
छम्ना	एक माना	One mana (1 Mana equals to 0.56 litre)
निम्ना	दुई माना	Two mana
स्वम्ना	तीन माना	Three mana
प्यम्ना	चार माना	Four mana
न्याम्ना	पाँच माना	Five mana
खुन्ना	छ माना	Six mana
न्हेम्ना	सात माना	Seven mana
च्याम्ना (पछी)	आठ माना	(एक पाथी) Eight mana (1 Pathi is 4.5 litre)
गम्ना	नाँ माना	Nine mana
झिम्ना	दश माना	Ten mana

Blessings

Chhantyal

जम्मै नै नानिमारा आशिर्बा न्हिये परिवारमा सुख शान्ति रि
चिवा जम्मैरा भसक्कै भसक्कै आशिर्बा

सबै नानीहरुमा आशीर्वाद !
हाम्रो परिवारमा सुख, शान्ति छाओस् !

*May all my young ones get blessings,
may our family have a prosperous and
peaceful life*

Tamang

गान्दी भान्दै छे रहेङ्गाइ, एला ग्रहा
बरछया मर मिगंगासे बोर स्याङ्गे
तोर लाबासे बोर म्याङ्गे, गुङ्गी
आग्नी मेला से च म्यङ्गे, सेम रि
म्हानबा दोन डुबकाई ।

कोशीको भन्दा नि लामो आयु होस् । तिम्रो
ग्रह खोलाले बगाएर लगोस्, सारा दुःख
हावाले उडाएर लगोस् । बीचमा आगोले
खाएर लगोस् । तिमिले मनमा चिताएको
सबै पुरा होस् ।

*May you live longer than Koshi River. May
your worries and misfortune be washed away
by the river. May all sorrows be blown away by
the wind, burnt in the fire. May all your wishes and
dreams come true.*

Blessings

दुबाइ जनि चौड़िया, गुबाइ जनि फुल्या, ऐरें जनि झालताल भया, केला थुमुइ जनि रोकिया, बाग जति बलिया भया, स्यालजति चलाख भया, जोलि खाट सिन पाया, जोला पुत पाया, जोला गाई दुन पाया, हिमाञ्जलो हिउ छन्जाँसम्म जिजागिरया, समुद्रको पानी छन्जाँसम्म जिजागिरया ।

Doteli

दुबोजस्तें मौलाउनु, फूलजस्तें फुल्नु, ऐरालुजस्तें झाल फिँजाउनु, केराको थुमजस्तें रोकिनु, बाघजस्तें बलियो हुनु, स्यालजस्तें चलाख हुनु, धनधान्य र घरपरिवार मा सुख छाओस्, गाईको दुधको कमी नहोस्, हिमालमा हिउँ छन्जेलसम्म बाँच्नु, समुन्द्रमा पानी छन्जेल बाँच्नु भाग्यमानी, दीर्घायू हुनु ।

Spread like couch grass, Bloom like flowers, expand like the wild bushes, be strong as a tiger, be clever like a fox, have a happy conjugal life, may you milk a pair of cows, live until snow keeps falling, live until there is water in the oceans.

Thulung Rai

हापा अलस्यो तोइमा , तइमालेमहसा होसीमु प्रिची होइका जेमु प्रम्सीमु मई

धेरें धन्यवाद नानी । केराजस्तें फौलिनु, दुबो बाँचैँई बाँच्नु, उम्रिनु, बढ्नु है।

Thank you very much Daughter. May you spread like banana plants and live and grow like couch grass.

Proverbs, Maxims And Sayings

[Doteli-Nepali-English]

जोत्ताकि खेत नाइँ रे गोठ चार हल बल्लु
जोत्तका लागि खेत छैन, गोठमा चार हल
गोरु

*owns four pairs of oxen but doesn't
have land to till.*

[Hyolmo-Nepali-English]

आमा पढतिक्यो हेचु वा मेचु जम्बुलिड
ति ह्यबु केच्या व चोक्पा केच्या आमा ले
किराड स्येगेन हिम्बा ।

*आमा पढेकी होउन् या नहोउन् तर
संसारको दुर्लभ र महत्वपूर्ण ज्ञान
आमाबाटै मिल्ने गर्छ ।*

*Whether the mother is educated or
not, the rare and important
knowledge of the world is obtained
from the mother.*

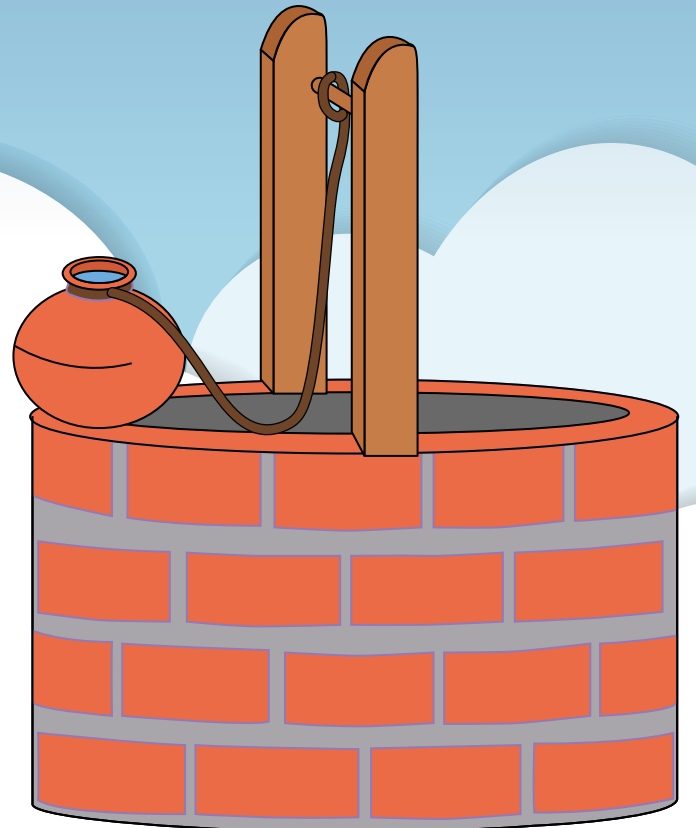

[Newari-Nepali-English]

न्हायक् दयेकं तुथीइ क्वस्वये माः ला ?

ऐना हुँदा हुँदै इनारमा हेनुपछै र ?

*If you have a mirror, why do you
have to look in well?*

[Tamang-Nepali-English]

डाब चासी स्वा ओन्बा, फार्सा चासी फो ओन्बा ।

साग खाएर दाँत देखाउने, फर्सी खाएर पेट देखाउने ।

Show your teeth after eating spinach, and show you stomach after eating pumpkin.

[Bhojpuri-Nepali-English]

बोझा अइसन उठाई कि घेट ना टुटे ।

भारी यसरी बोकाँ कि घाँटी नभाँचियोस् ।

Carry such burden which does not break your neck. (Cut your coat according to the cloth.)

[Thulung Rai- Nepali- English]

खल्या घुखा घुम्न्यु ब्लोकु मिझुमु

कुकुरकै दुःख होस् तर खोलामा हाम नफाल्नु

Don't jump in the river even if you are suffering like a dog.

Riddles

1. Chhantyal

नों तले ट्हिममे झ्याल न माराका ताने?

Nepali

नों तले घरको झ्याल न ढोका, के हो?

English

A house with nine floors has neither windows nor doors. What is it?

2. Doteli

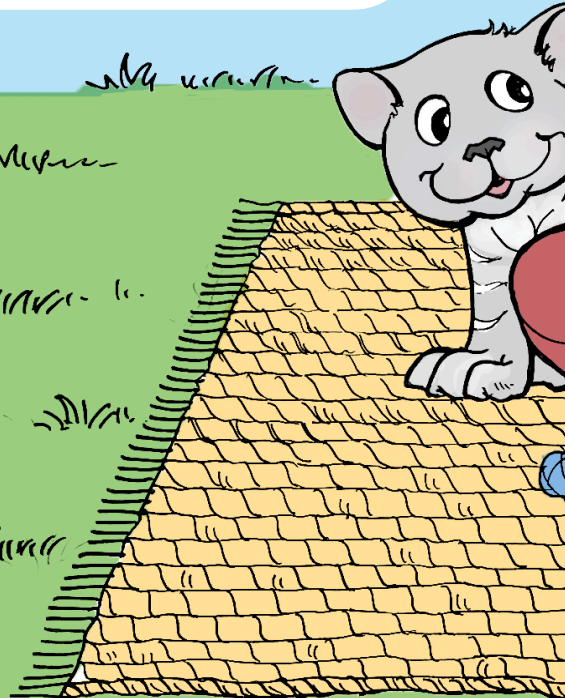
गाड वाड वाड, लेक धुकाँ, कि हो ?

Nepali

तल पट्टि सुसेली, माथि धुँवा, के हो ?

English

whistle in the lower side and smoke in upper side. What is it?

3. Doteli
हिट्टोइ, खोज मेट्टोइ ?

Nepali

हिँड्दैँ, पाइला मेट्दैँ, के हो?

English

Walking and erasing the
foot steps. What is it?

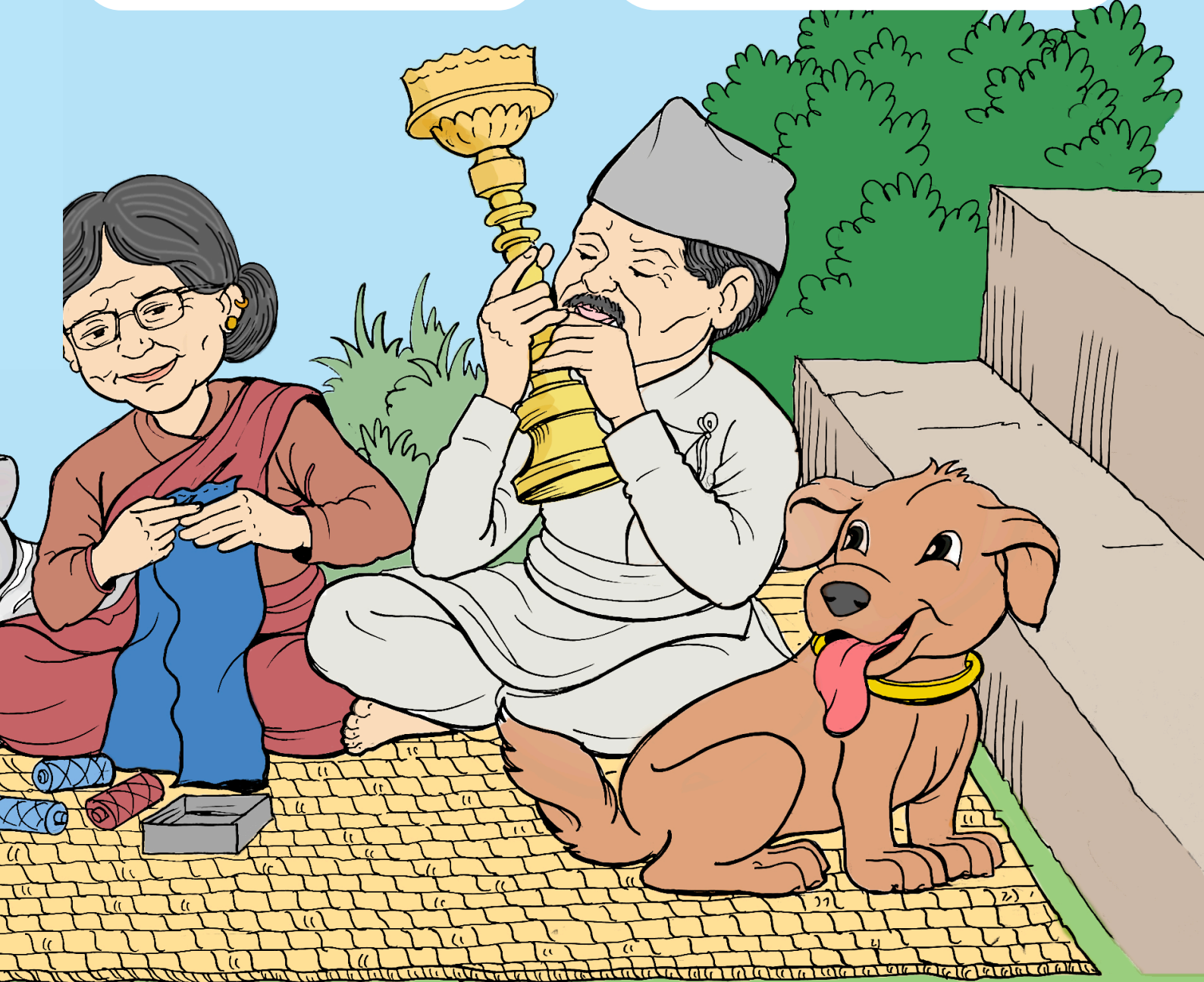
4. Hyolmo
छ्यु छयाबा छिबी, धो घाडाङ्
घुडुङ, भ्रूल ज्हालाक डुलुक मादी
च्यी ह्यीम्बा ?

Nepali

अलि अलि पानी, गड्याङ गुडुङ
ढुङ्गा, लाट्टिएर बसेको सर्प,
यसको अर्थ के हो?

English

What's the meaning of "there
is some water, scattered
stones, and a bewildered
snake"?

Riddles

5. Newari

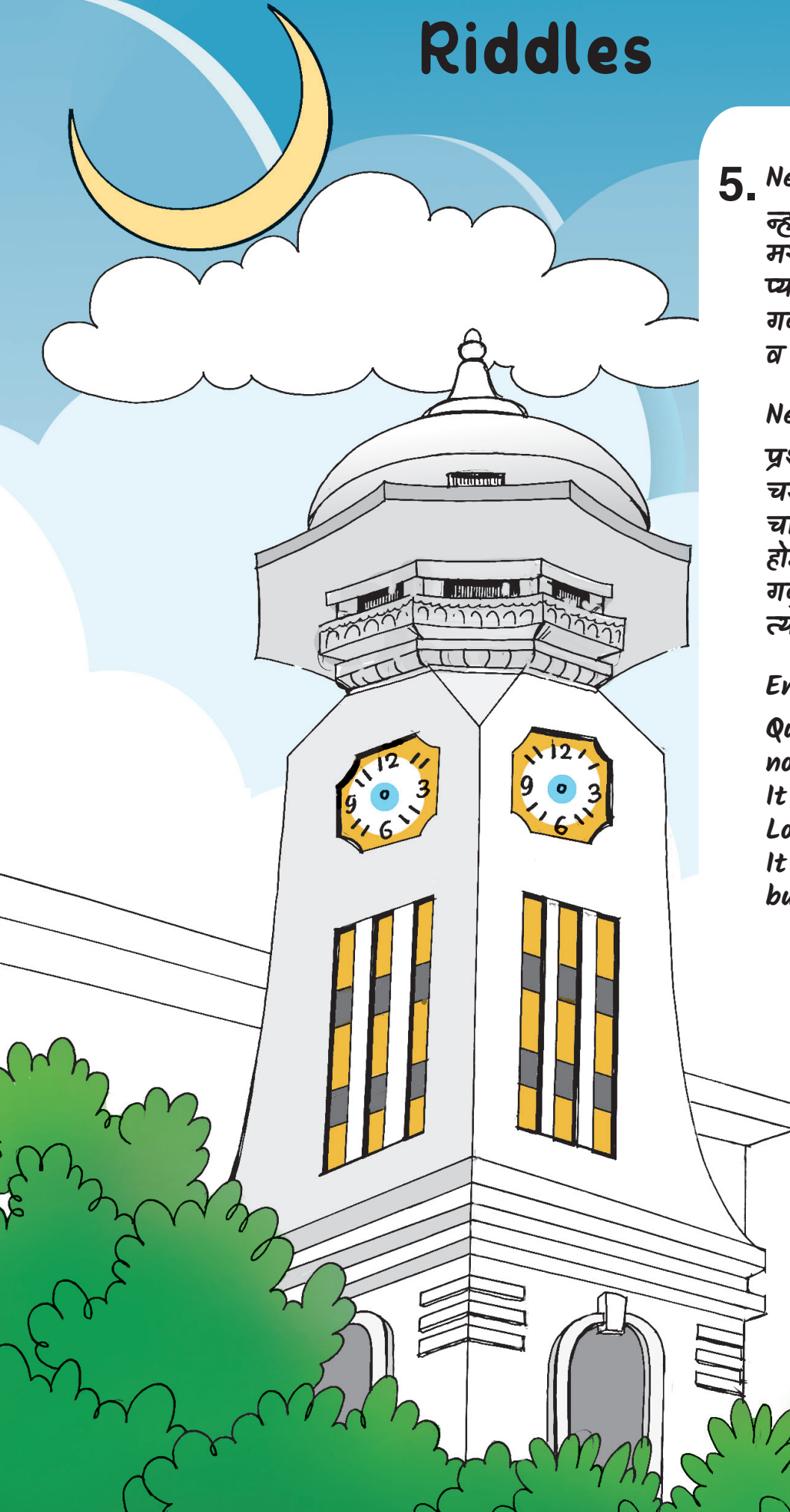
न्ह्यसः कालांकुलुं हालं झंगः
मखु
प्यपाः ख्वाः दतं महाघः मखु
गजू दतं देगः मखु
व छु ?

Nepali

प्रश्न - कालाँकुलुँ करायो,
चरा होइन ।
चारवटा अनुहार छ, महादेव
होइन ।
गजुर छ, मन्दिर होइन ।
त्यो के ?

English

Question - It chirps, but
not a bird.
It has four faces, but not
Lord Mahadeva.
It has a pinnacle (Gajur),
but not a temple.

6. Newari

न्यासः तः धंगु पुखुलिइ चतामरि
छपा । छुखः ?

Nepali

प्रश्न - ठूलो पोखरीमा एउटा
चतामरी, के हो ?

English

Question - A Chatanmari
(Newari Pancake) in the big
pond.

7. Bhojpuri

सब केहु चल गइल बुढुवा लटक
गइल । का ह ?

Nepali

सबै जना गइहाले बुढो झुन्डियो, के
हो ?

English

Everyone went away and the
old man was hanged. What is
that?

8. Newari

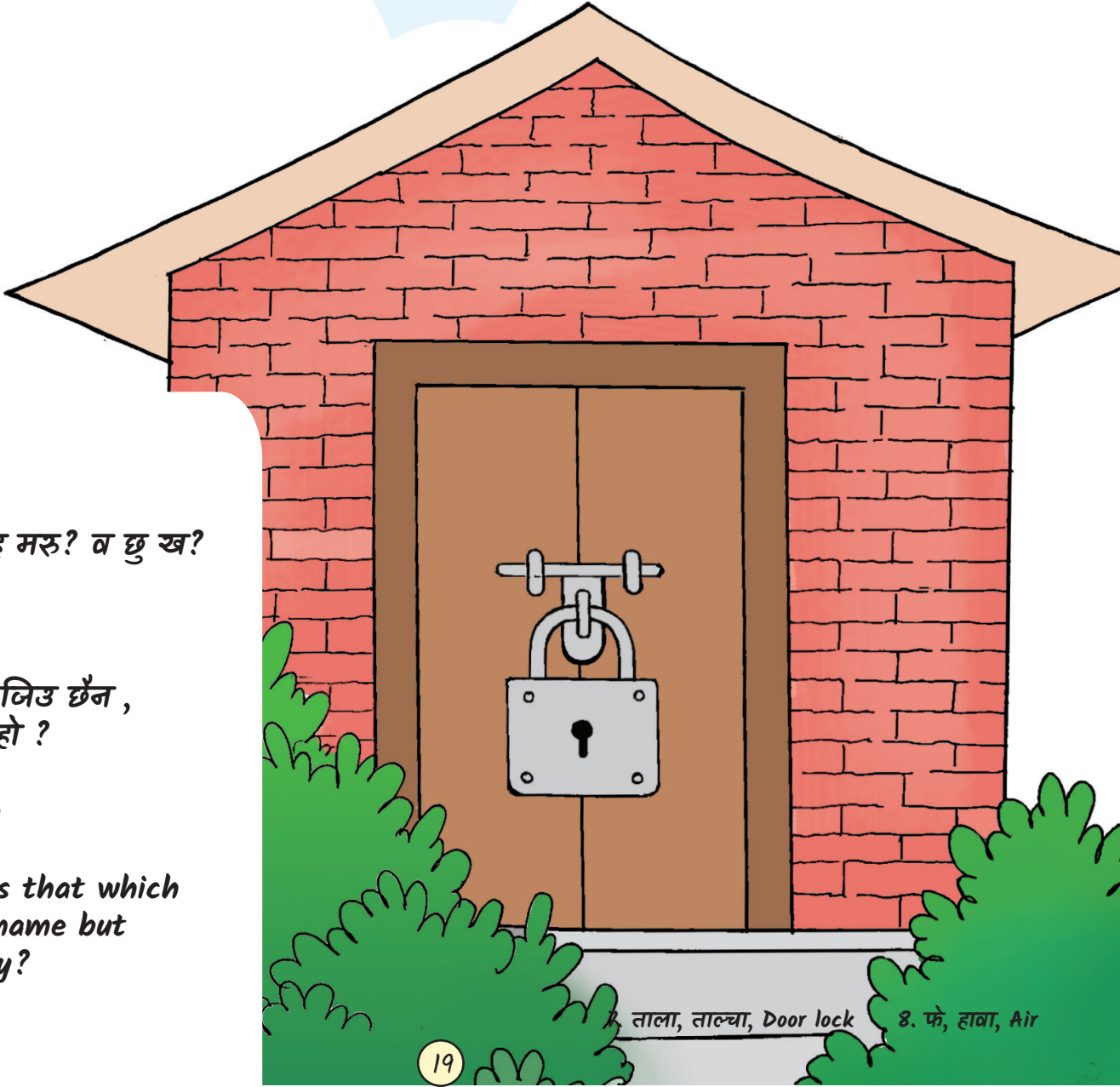
ना दु म्ह मरु? व छु ख?

Nepali

नाउँ छ जिउ छैन,
त्यो के हो ?

English

What is that which
has a name but
no body?

8. ताला, ताल्या, Door lock

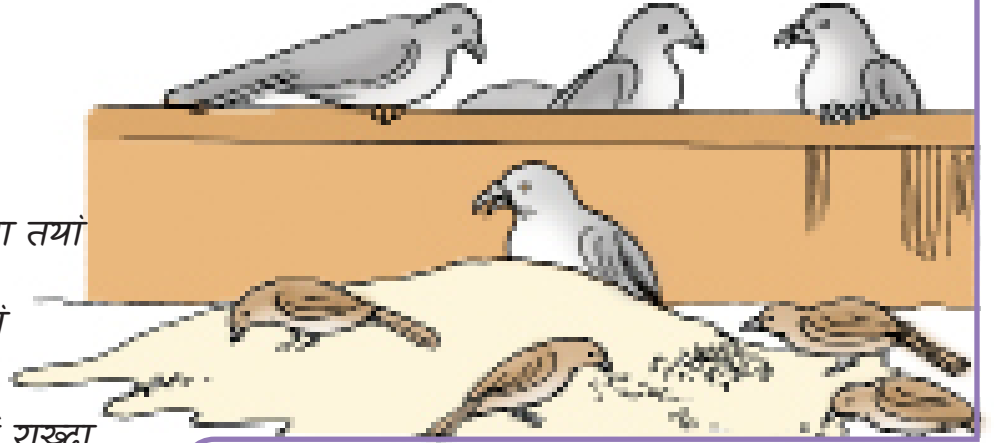
8. फे, हावा, Air

Newari Rhyme

जिमिथाय् कः सिइ वा पाना तयां
चखुंचा चिर्चिर हाल रे
चखुंचा चिर्चिर हाल धयां
बखुंचा घर्घुर हाल रे

हाम्रो कौसीमा धान सुकाई राख्दा
भँगैरा चिर्चिर करायो
भँगैरा करायो भनेको त
परेवा घुर्घुर करायो

As we were drying paddy
grains on our rooftop
Sparrows chirped
It's not only the sparrows
chirped but pigeons with their
coos too.

Newari Tongue- twister

न्यासिचा म्हः नेवा नं
नय्तकया न्या
न्याना न्याम्ह जाः ना
नेतय् वनाः नखः
नाय्कल

उत्ताउलो नेवारले
पचास रुपियाँको माछा
किनेर पाँच जना मिलेर
नरदेवीमा गएर
चाड मनाएछ

A clever Newa
man bought fish
for fifty rupees
and gathered five
more men, went
to Nardevi and
celebrated a feast.

नेप्सुडमाओ, पेरुडमाओ देल्फु देल्फु
ओब्डाओ
गोकुने जुका ब्रयोमतिकी स्यो
नेप्सुडमाओ पेरुडमाओओ देल्फु
देल्फु ओब्डाओ

ए घाम ! ए पेरुडमा ! आँगन
आँगन उदाऊ है ।
हामी त जाडोले कठ्याडग्रियाँ है ।
ए घाम ! ए पेरुडमा ! आँगन
आँगन उदाऊ है, उदाऊ है ।

Hey Sun! Hey Perungma!
You rise in every courtyard,
We are frozen because of
the extreme cold.

Hey Sun! Hey
Perungma! You
rise in every
courtyard.

Thulung Rhyme

ज्युडो सेन दोल खुरा ग्यबालनि
ग्यबानि भालड होमा डेन्सोड
ज्युडो सेना मिद्युल होडबे
गाइला राड ह्योल डेन्सोड ।

ढुङ्गामा रोटी बनाउँदा गाईको
दुध सम्झियो ।
विदेशी भूमिमा पुग्दा आफ्नो
देश सम्झियो ।

I remembered cow milk while
making bread on the stone.
When I went abroad, I
remembered my country.

न्हिनय् न्हिनय्
न्होखाया न्हुगु न्हपु
पुका: न्हलकि
न्ह्याब्ले न्ह्यइपुसेच्वंक
न्ह्य: वइ हँ

Newari Tongue- twister

दिउँसो-दिउँसो
नरदेवीमा नयाँ दिमाग
भुटेर खायो कि
जहिले पनि रमाइलोसँग
निद्रा लाग्छ रे

In the afternoon
buying new brain at
Nardevi and eating
them after frying
always gives the
enjoyable sleep.

हम घर झाँला
घोगा रोटी खाँला

हामी घर जाउँला
मकैको रोटी खाउँला

we will get food
after we go to home

Songs

Deuda Song

कै दिनको उकालो ठूलो कै दिन किरात ठूलि
कै ठौर धन पैसा ठूलो कै ठौर बात ठूलि
भारीमा उकालो ठूलो दुखमा रात ठूलि
अड्डामा धनपैसा ठूलो सभामा बात ठूलि ।

*When is walking uphill more difficult?
Where is the wealth more valuable?
Where is it more valuable to talk?
Walking uphill is more difficult while
laden with a heavy load. The wealth
is more valuable in the government
offices, and it is more valuable to talk
in the conferences.*

कुन समयमा उकालो ठूलो लाग्छ, कुन समयको रात ठूलो
लाग्छ?
कुन ठाउँमा पैसाको महत्त्व ठूलो हुन्छ, कुन ठाउँमा कुरा ठूलो
हुन्छ?
भारी बोक्दा उकालो ठूलो लाग्छ, दुख पर्दा रात ठूलो लाग्छ
अड्डा अदालतमा पैसा ठूलो हुन्छ, सभामा कुरो ठूलो हुन्छ ।

Thulung Song

आए हैं आए लैं लैं
गाचि नले जौंमाका आझरेम्डा झाख्लीको
सिटा जुल्साका प्रोक्चिमा
आथाने सिरा रक्साका बान्तारे हुट्ल्याटिचम् बाइरा
आए हैं आए लैं लैं

*O' la la la...
Here I come!
You two sisters jumped on my ribs
with a nettle's stick
And flew away thinking- I was dead.
Aaye hai Aaye lai lai!
O' la la la...
Here I come!*

आए हैं आए लैं लैं आए हैं, आए लैं लैं
तिमी दुईजना चेलीले वेतको लौरो मेरो
करडमाथि राखेर उफ्रियो अनि अब त
मयो होला भनेर कता उडी गएका थियो
आए हैं, आए लैं लैं ।

Hyolmo Song

ठामु ले से हि सुम चेला ज्यु ब्ये,
ठामु ले से आमा ज्योमो याङ्ग्री ल्हागी सेमु
लु गी सेमु ले
ठामु ले से छ्येबा च्येडा दावा,
ठामु ले से काल्दा न्हाडले श्यार श्यो ल्हागी सेमु
लु गी सेमु ले
ठामु ले से युजुड धेर्मे न्हाडला
ठामु ले से सेर्की मेण्डल फुल ज्ये ।

(ठामु ले से) पवित्र जंगलको चुचुरोमा अवस्थित,
आमा ज्योमो याङ्ग्री । पवित्र देवी देवताको सुपुत्री..

(ठामु ले से) पूर्णिमाको जुन/ चन्द्रमा,
सल्लाको जंगलभित्रबाट उदाएर आउनुस् ।
पवित्र देवी देवताकी सुपुत्री.....

(ठामु ले से) बहुमूल्य पत्थरको थालीभित्र,
सुनको मण्डला/अक्षता चढाउने ।
पवित्र देवी देवताकी सुपुत्री.....।

Located on the top of the sacred forest,
Mother Jomo Yangri, daughter of the Holy God-
dess. Please come out in the full moon night, rise
from the beautiful forest and give us advice.
Daughter of the Holy Goddess.....
Inside the precious stone plate,
Offering gold mandala / and sacred grains,
we worship you.
Daughter of the Holy Goddess.....

Tamang Selo

Boy: How nice is our
Kharpachok village.
I am the handsome man of
Kharpachok.
Sometimes it is night,
sometimes it is day,
I came to travel to Temal
village.
Lets travel around Holding
hands together.
Girl: Sunkoshi's fish is
black,
Don't be too oversmart.
I am the youngest daughter
of my father.
Don't come to our village.

केटा: कादे जेबा ह्यङ्ला खार्पाचोक गाड
खार्पाचोक नासम्ला छारब्योन) डाम
कहिलेम धोप ताबा कहिलेम हाल
माइच्यडला जिउडाल कादे ज्याबा
श्यहल
ड ख्याबा कोर्बोरी तेमाल ग्याम
या चुडसी ए डा ब्राइ छ्याम छ्याम
केटी: सुन्कोशी गन्तिला तड म्ल्यड
फुतिम ल्याड ल्यातो स्वड
आपाला जामे डा छ्यड्बा
खार्पाचोक नामसेला होइ च्यड्बा
बु व्होरी मोइबा सिउ लासी
आखाउ च्यड्बा निउ लासी

केटा: कति राम्रो हाम्रो
खार्पाचोक गाउँ
खार्पाचोक गाउँको हिरो म
कहीं कतै रात हुन्छ कहीं कतै
दिन
म आको घुम्दै तेमाल गाउँ
हात समाई घुमम् तिमी र म
सँगसँगै
केटी: सुनकोशी माछा कालो
छ
फुर्ती स्वाड धेरै नगर
बुवाको छोरी म कान्छी
खार्पाचोक गाउँको होइ कान्छा
बारीमा जोत्ने सिउँ पारी
नआऊ कान्छा निउँ पारी ॥

Stories

Chhantyal

उइले उइले एउटा म्हि प्हाना दुखो यावा मुवा रो
भगवान्-ए पुजापाठ चई असध्द लामा रो अनि च
भगवान् स पुजापाठ लास्यो मारसिर खिरा सुइना
रि भिसिम रो त ने सुन छरा भिवा मु क्हिरा ना-स
एउटा तोपले पनिम च तोपले-स सुन छरा-ए भित्ता
रि एक भ्वाक खोउ च एक भ्वाक खोवा सि जति
खाई खाई क्हि स लउ है भिसिर भिस्वा मुवा रो
तर च मन्छि एक घ्वाप खोवा तोपले प्होइ ह्यासिम
रो भगवान् स जब छहराबन्द लाई पिनवासि एक
घ्वाप खोइ रो बड्वा म्हार खाइ रो चन हजघर क्हाई
खासिवा हिनलान जिन्दगिभरि चावा यवा मुवा तर च
मन्छि चाई लोभि तावा तासिर हा चु छरा बन तास्यो
बेलारि तिपपातिप अर्को घ्वाप पनि खोम दौरिम ना
चरा स भागमि भिवा स अर्को घ्वाप पनि खोवा सि
च छरा ब्वाड पिरावासिर च मन्छि ए ज्यान न ह्याई
रो हसरवा तासिर लोभ लावा आताम भिवा कुरो
न्हिए उइले देखिन् मुवा कुरोहिन्।

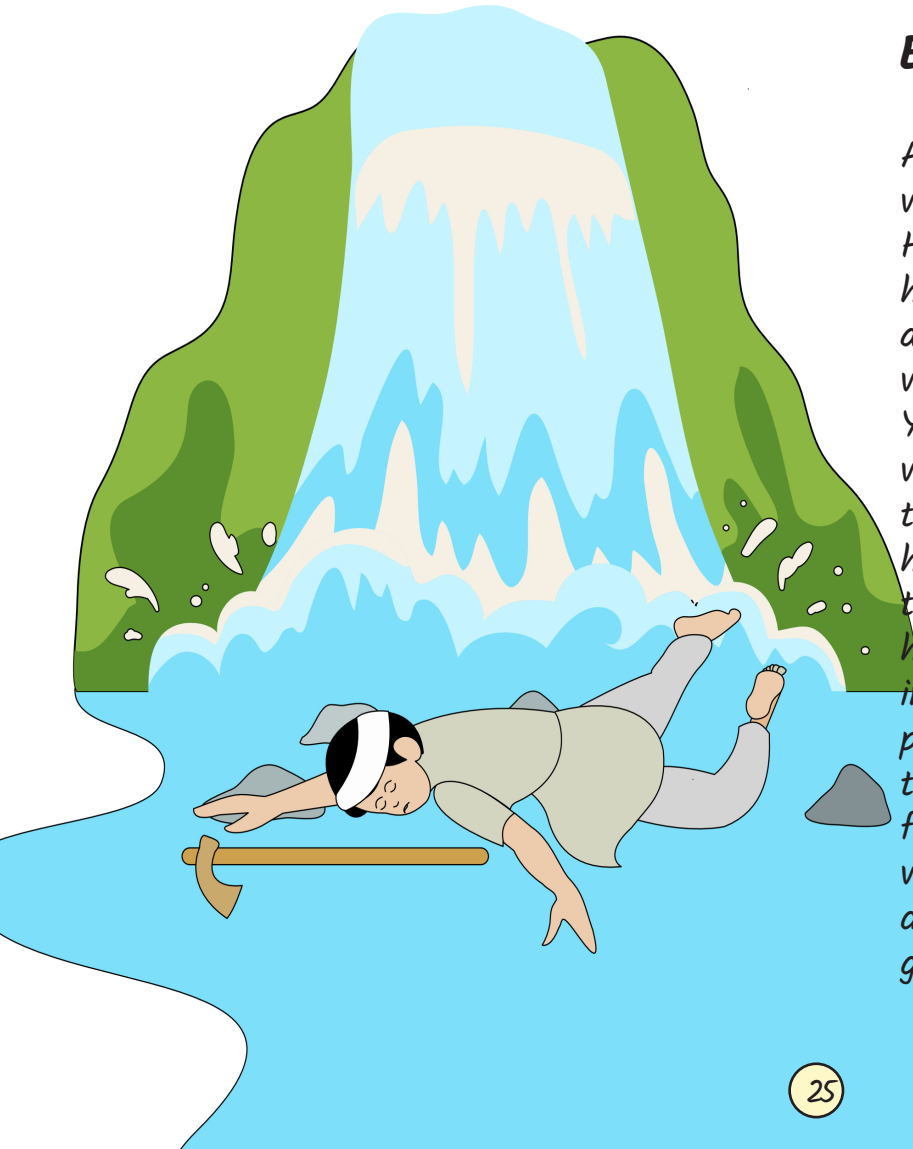
Nepali

धेरै पहिलेको कुरा हो । जीवनमा एउटा दुख पाएको मान्छे थियो । उसले भगवानको पूजा गर्ने गर्थ्यो । उसले पूजापाठ गरेको देखेर भगवानले उसलाई सपनामा भने, “एउटा सुनको झरना छ । म तिमीलाई एउटा कुटो दिन्छु । त्यो कुटोले रोकिएको झरनामा एक पटक हान्नु” त्यस मान्छेले त्यसै गरेछ । उसले एक पटक हान्दा ठूलो सुन झरेछ । त्यसरी सुन देखेर लोभ लागेर झरना रोकिएको बेला अर्को पटक पनि हान्छु र दौडिएर भाग्छु भनी फेरि हानेछ । माथिबाट सुन नभएर बाढी आएछ र मान्छेको मृत्यु भएछ । यसबाट लोभ गर्नु हुँदैन भनेर शिक्षा प्राप्त हुन्छ ।

English

A long time ago, there was a man who had suffered a lot in his life. He used to worship God. Pleased by his prayer, God told him, "There is a golden waterfall in the dream. I will give you a Kuto, a digging tool. You hit that still waterfall just once with that Kuto." The man struck the waterfall once, and there fell a huge chunk of gold. Seeing the gold, the man grew greedy. He thought to hit the waterfall once more and run immediately after having another big piece of gold. He did the same, but this time as he hit the still waterfall, it began to fall, and the man was swiped away by the flood and died. It has been said correctly that greed leads to the grave.

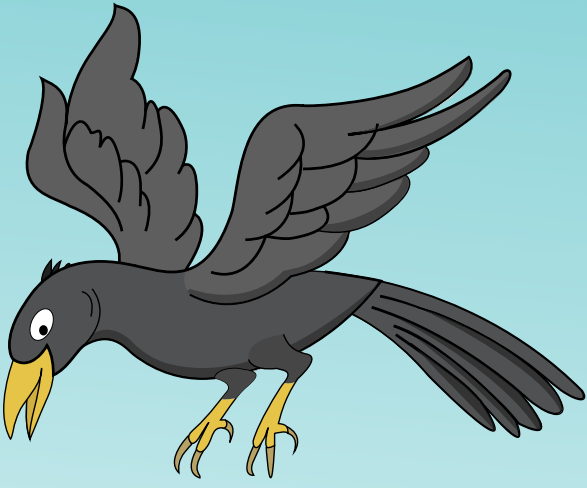

कौवा राणालें दुई ब्या

Doteli

एक कौवा रेंछ । तें कौवाका दुई ब्या भया । एकदिन तिनें स्वानी बौस्या चारो खोज्जु गया । दिनभर जड्डलमुणि कल्या हस्याल, काफल खायान रे ब्याल्कनिबार घर फर्क्या । कच्चाकि कान्सि स्वानिले मुइ त भौत थगिगयू रे उडि नाइसक्को भणिछ रे कौवाले तें अफना ठुणमुणि चेपिबरे लिउन पस्यो । सौत्तेइ डा भण्णान् धेक्या, जेठिले लें मुइलें उडि नाइसक्को मुइलें बोकिरेंझा भण्यो । बिचारा कौवाले जेठी स्वानीलाई लें नाडारान्ले समाइबरे लेयो । आब एक ठुणमुणि एक नाडारानले सामिबरे उड्डु पस्यो रे बिचमा नदी पडि जेठिले सौता मरलि भणि बिच नदीथाइ पुगन्जेइ कौवालाई रिस उठुन्या गरि कौवाराणालें दुई ब्या भण्यो । कौवालाई रिस आइ रे तेरो किग्या ब पुइ भणु भणी बोल्लुन्च्या ठुणमुणि चेपी कान्सी स्वानी गडाइन झडिगें । उन्चा नडारानले सामु पुइ भणिसुच्यो रे जेठि लें झडि।

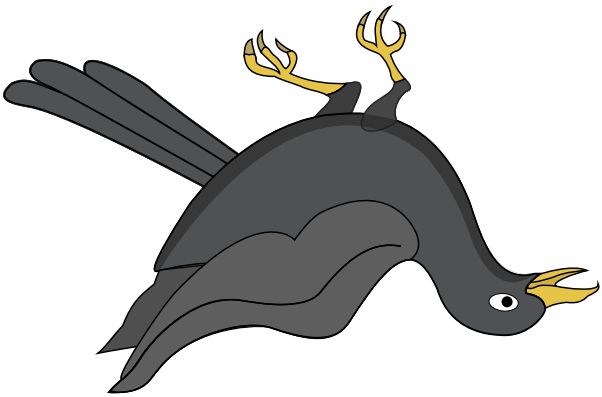
Nepali कागका दुई बिहे

एउटा काग थियो । कागका दुईटी श्रीमती थिइन् । एक दिन काग चारो खोज्न श्रीमतीहरूसँग टाढा जंगलतिर गयो । जङ्गलमा एसेलु रे काफल खाएर भ्याएपछि साँझपख उनीहरु घर फर्किन लागे । अलिबेरपछि उसकी कान्छी श्रीमतीले म त असाध्यै थाके मलाई बोकेर लैजाऊ भन्यो । यो सुनेर जेठी श्रीमतीले मलाई पनि बोक्नु म पनि थाके भन्यो । कागले एउटी श्रीमतीलाई चुच्चोमा र अर्कीलाई नङ्ग्रामा च्यापेर उड्यो । यस्तो हुँदा बिचमा नदी आउने बितिकै नङ्ग्रामा च्यापीएकी श्रीमतीको मनमा कुविचार आयो । कसै गरी कागलाई रिस उठाउन पाए चुच्चोमा च्यापेकी श्रीमती नदीमा खसेर मर्लिन् भन्ने सोची र "कागका पनि दुई बिहे किन हुनुपर्छ ?" भनिन् । यो कुरा सुन्दा कागलाई रिस उठ्यो । कागले तेरो के बिराए भन्दा चुच्चुमा च्यापेकी श्रीमती नदीमा खस्न पुगिन् । कागले उसलाई बचाउन खोज्दा नङ्ग्रामा च्यापेकी श्रीमती पनि नदीमा खसिन् ।

English Two marriages of a crow

Once there was a crow. He had two wives. One day, he went in search of food with his wives. The whole day, they ate berries in the jungle and returned home in the evening. After a while, the younger wife complained that she was tired too much that she could not fly. The crow carried his younger wife on his beak. As people say, the co-wife's envy- the elder wife also insisted the crow to carry her too. So, he carried her holding in claws. Holding one wife in beak and the other in the claws- he was flying to the nest. There was a river on the way. The elder wife planned to annoy her husband so that he would speak, and her co-wife would fall into the river and die. With this foul intention, she said, "Why should a damn crow have two marriages?" As expected, the crow got angry and said, "What wrong did I do, O wicked woman?" When he spoke this, the younger wife fell off from his beak. To save her, when he tried to open his claws, the elder wife too fell off into the river.

न्ह्याय् ताहाम्ह राजकुमारी

Newari

छगू देसय् छम्ह जुजु दु । वया काय् राजकुमार
याउँक क्यबय् ल्यतायाः चाः हिलाचंगु खः । बांबांलाः गु
स्वांतय् नस्वाः कयाचवन । अब्ले हे वयात स्वां ल्ह्याये
पिये मंदत । उकियात कयाः नँ त्वन । पलख लिपा
राजकुमारया न्ह्याय् ला चिधनाः झन् चिधनाः पचि हे
चित । राजकुमार आत्ते चाल । आः जि छु यायेगु धाध
इतिमिति कन । हाकनं क्यबय् चंगु मेगु स्वां नँत्वनाः
थः गु पचिचिगु न्ह्याय् हाकनं ताहाक जुइला धकाः स्वां
थ्वयाः नँत्वन । थगु चिहाक जूवंगु न्ह्याय् ला पलख लि
हे हाकनं ताहाक जूवन व न्हापाया अवस्थाय् लिहां वल
राजकुमार ल्यताल ।

वं थ्व निगुलिं विशेषता दुगु स्वां बारे सिइकल । थ्व
निधिं स्वां ज्वनाः मेगु देय्पाखे चाः हिलेत वनेगु क्वछित ।

अज्याः गु विशेषता दुगु स्वां ज्वना व थः गु राज्य
त्वताः छन्हु मेगु राच्यपाखे वन । उगु राज्यया राजकुमारी
तसकं सुन्दर जूगु सिइकल । तर उम्ह राजकुमारी
सुं नं मिजया ख्वाः धाः सा मस्वइम्ह जुयाचवन ।
राजकुमारयात वलिसै नापा लायेगु तसकं इच्छा जुल ।
चान्हय् जुइधुंकूगु जुयाचवन । अथे जुयाः वं बाय् चवनेत
स्वयाचवन । तथाय् हे बाय् स्वये धुंक वयात छखा मिस्त
जक दुगु छैय् बाय् चूलात । संयोगबस उम्ह मिसा
स्वांया माः हनाः राजदरवारय् यंकेगु ज्या याइम्ह जुयाचवन
। सातिकुन्हु उम्ह मिसा स्वांमाः हनाचवन । थ्व खनाः
राजकुमारं न्यन, थ्व स्वांमाः हना छु यायेगु ? मिसां लिसः
बिल, बाबु जिगु ज्या स्वांमाः हना सदां दरवारय् यंकेगु
खः । राजकुमारं धाल, अथे खः सा जिं नं स्वांमाः हनाबी
। मिसां धाल, जि ला जिउ तर माः स्यन धाः सा दरवारय्
स्वां काइमखु ।

राजकुमारं बांबांलागु स्वां मिले यानाः मिसां स्वयां
तसकं हे स्वयेबह जुइक स्वांमाः दयेकल । मिसां उगु
स्वांमाः दरवारय् यंकल । थुगुसीया माः खनाः जुजु तसकं
ल्यताल । थः काय् राजकुमारपाखे स्वयाः जुजुं धाल,
थज्यागु स्वांमाः ला जि खनागु हे मदुनि । राजकुमार
नं तसकं हे मोहित जुल । वं उगु सुन्दर स्वांमाः थः
केहँ राजकुमारीयात बीत सिंपाहीयात अहा यात ।
राजकुमारीयात नं थ्व स्वांमाः तसकं यल । वं स्वांमाः
क्वखाल । उगु स्वांमाः ककुतिं लिकाये मयेकल । स्वांमाः

पाखै मगमग नस्वाः वयाचवन । तर पलख लिपा राजकुमारीयात थः गु न्हाय् मना वः गु व झन् झन् ताः हाक जूगु अनुभव जुया वल । व्वाँय् वनाः न्हाय्कनय् स्वत । धात्थै हे वयागु न्हाय् ला झन् झन् ताः हाक जुया बैय् भ्यले लुत । व आत्ते जुल व थः गु अवस्थाया खबर सुसारेपाखै थः अबुजु जुजुथाय् थ्यंकल । जुजु थः म्हाय्या थन्याः गु अवस्था खनाः चिन्तित जुल व तत्काल थः म्हाय्या न्हाय् पाय्छि याये फुम्हेसित तः थंगु धनराशीया सिरपा बियेगु घोषणा यात । उगु घोषणा न्यनाः मालिकनीया छैय् बास च्वनाच्वंम्ह राजकुमारं सिङ्कल व दरवारय् हाजिर जुल । वं राजकुमारीया न्हाय् पाय्छि याये फङ्गु खँ कन । तर राजकुमारी ख्वाः हे मस्वङ्गु जुङ्गुं वयात आपत जुल । अथे खः सां थः गु ख्वाः यात कुरुप जुङ्गुलिं बचे यायेत वं वासः याक बिये धकाः वं वासः याना बी धकाः दरवार वः म्ह उम्ह मजिया ख्वाः स्वयेत व नापा लायेत राजी जुल ।

राजकुमारीयात लंकेत दरवार थ्यंकूम्ह राजकुमारं न्हाय् चिहाक याङ्गु विशेष स्वां राजकुमारीयात नँत्वंकल । वयां लिपा राजकुमारीया न्हाय् न्हापा थै हे चिटिक्क च्वंगु अवस्थाय् तुं लिहां वल । जुजु तसकं ल्यताल व राजकुमारयात सिरपा बियाः सम्मान यात । थव वासः याः म्ह मिजं राजकुमार खः धङ्गु सिङ्गं जुजु झन् ल्यताल । जुजुं थः म्हाय् राजकुमारीया इहिपा उम्ह राजकुमारलिसें यायेत प्रस्ताब नं तल । राजकुमार नं व हे चाहे जुल । राजकुमारी व राजकुमार दथुङ्गु इहिपा तः जिक जुल ।

Nepali

नाक लामो भएकी राजकुमारी

एकादेशमा एक जना राजा थिए । उनका छोरा राजकुमार आनन्दले आफ्नो बगैँचामा रमाउँदै घुमिरहेका थिए । राम्राराम्रा फूलहरुका सुगन्ध लिइरहेका थिए । त्यत्तिकैमा उनलाई एउटा फूल साह्रै मन पर्यो । त्यसलाई टिपेर सुघैँ । एकछिनपछि राजकुमारको नाक त सानो झन् सानो हुँदै थैच्यो नै भयो । राजकुमार आत्तिए । लौं न म के गरुँ भन्दै अत्तालिन थाले । फेरि बगैँचामा रहेका अन्य फूल सुघैँर आफ्नो थैचिएको नाक फेरि लामो होला कि भनेर टिपेँ सुँघ्न थाले । आफ्नो छोटो भएको नाक त एकछिन मैँ अचम्म तरिकाले फेरि लामो हुन थाल्यो र पहिला कैँ अवस्थामा फर्कियो । राजकुमार खुसी भए । उनले ती दुवै विशेषता भएका फूलबारे थाहा पाए । ती फूल लिएर अर्को देशतिर घुम्न जाने निश्चय पनि गरे ।

त्यस्ता विशेषता भएको फूल बोकेर उनी आफ्नो राज्य छोडेर एक दिन अर्को राज्यतिर लागे । त्यस राज्यकी राजकुमारी अत्यन्तै सुन्दर भएको उनले थाहा पाए । तर ती राजकुमारीले कुनै पनि पुरुषको अनुहार भने हेर्दिरहिनछन् । राजकुमारलाई तिनीसँग भेट गर्ने खुबै इच्छा भयो । रात परिसकेको थियो त्यसैले उनी बास खोज्न थाले । धेरैतिर बास खोजिसकेपछि उनले एउटी महिला मात्रै भएको घरमा बास पाए । संयोगवश ती महिला फूलको माला गाँसेर राजदरबारमा पुऱ्याउने

काम गर्दिरहिछन् । भोलिपल्ट बिहान ती महिला फूलको माला गाँसदै थिइन् । त्यो देखेर राजकुमारले सोधे- यो फूल गाँसेर के गर्नुहुन्छ ? महिलाले जवाफ दिइन्- बाबु मेरो काम फूलहरुको माला गाँसेर सधैं दरबारमा पुऱ्याउने हो । राजकुमारले भने- उसो भए म पनि माला गाँसिदिन्छु है । महिलाले भनिन्- हुन त हुन्थ्यो तर माला बिग्रियो भने दरबारमा फूल स्वीकाउँदैनन् ।

राजकुमारले राम्राराम्रा फूल मिलाई ती महिलाले भन्दा पनि अत्यन्तै आकर्षक रूपमा माला गाँसिदिए । महिलाले त्यो माला दरबारमा पुऱ्याइन् । यसपटकको माला देखेर राजा असाध्यै खुसी भए । आफ्नो छोरा राजकुमारतिर फर्केर राजाले भने- यस्तो माला त मैले देखेको नै थिइन्नै । राजकुमार पनि असाध्यै मोहित भए । उनले त्यो सुन्दर फूलमाला आफ्नी बहिनी राजकुमारीलाई टक्रयाउन सिपाहीलाई अहाए । राजकुमारीलाई पनि त्यो माला खुबै मन पऱ्यो । उनले माला पहिरिइन् । मालालाई गलाबाट उतार्नै चाहिनन् । मालाबाट मगमग बासना आइरहेको थऱ्यो । तर एकछिनपछि राजकुमारीलाई आफ्नो नाक सुन्निएको र झन्झन् लामो भएको अनुभूति हुन थाल्यो । दाँडिएर ऐनामा गएर हेरिन् । साँच्चै नै उनको नाक त झन झन् लामो हुँदै भुईँमा लत्रिन थाल्यो । उनी आत्तिन थालिन् र आफ्नो अवस्थाको खबर सुसारेमार्फत् आफ्नो बुबा राजाकहाँ पठाइन् ।

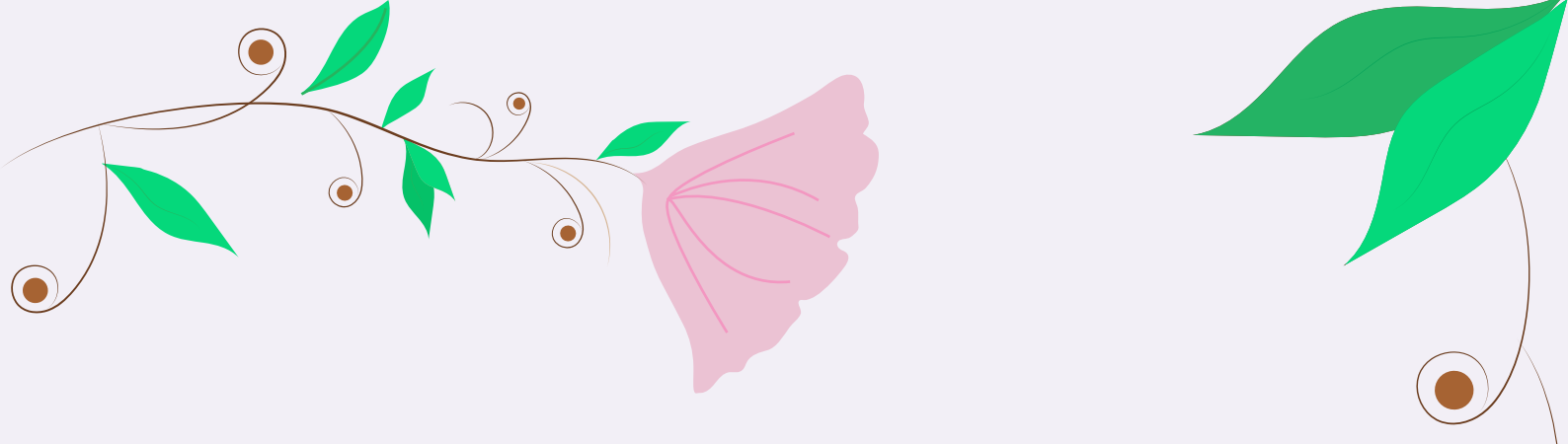
राजा आफ्नी छोरीको त्यस्तो अवस्था देखेर चिन्तित भए र तत्कालै आफ्नो छोरीको नाक ठिक बनाउनेलाई ठूलो धनराशीको पुरस्कार दिने घोषणा गरे । यो घोषणा त्यस राज्यमा बास बसेका राजकुमारले थाहा पाए र दरबारमा हाजिर भए । उनले राजकुमारीको नाक ठिक पार्न सक्ने बताए । तर राजकुमारीले अनुहार नै नहेर्ने भएपछि उनिलाई आपत पऱ्यो । तैपनि आफ्नो अनुहारलाई कुरुप हुनबाट बचाउन उनले उपचार गरिदिन्छु भनेर दरबार आएका ती पुरुषको अनुहार हेर्न र भेट्न राजी भइन् । राजकुमारीलाई निको पार्न दरबार पुगेका राजकुमारले नाक छोटो बनाउने विशेष फूल राजकुमारीलाई सुँघ्न लगाए । त्यसपछि राजकुमारीको नाक पहिलेजस्तै चिटिक्क परेको अवस्थामा फर्कियो । राजा असाध्यै खुसी भए र राजकुमारलाई पुरस्कृत र सम्मान गरे । ती उपचार गर्ने पुरुष राजकुमार हुन् भन्ने थाहा पाएपछि राजा झन् बढी खुसी भए । राजाले आफ्नी छोरी राजकुमारीको बिहे ती राजकुमारसँग गर्न प्रस्तावसमेत राखे । राजकुमार पनि त्यही नै चाहन्थे । राजकुमारी र राजकुमार दुवैको बिहे धुमधामसँग भयो ।

English

Once upon a time, there lived a king in a state. He had a handsome prince. He loved to wander in his beautiful garden. One day, the prince was in a happy mood, so he visited his beautiful garden, which had very beautiful flowers with a sweet fragrance. He picked one of the beautiful flowers and smelled it with excitement. Suddenly, he felt that his nose was getting shorter and shorter. He started to panic. He

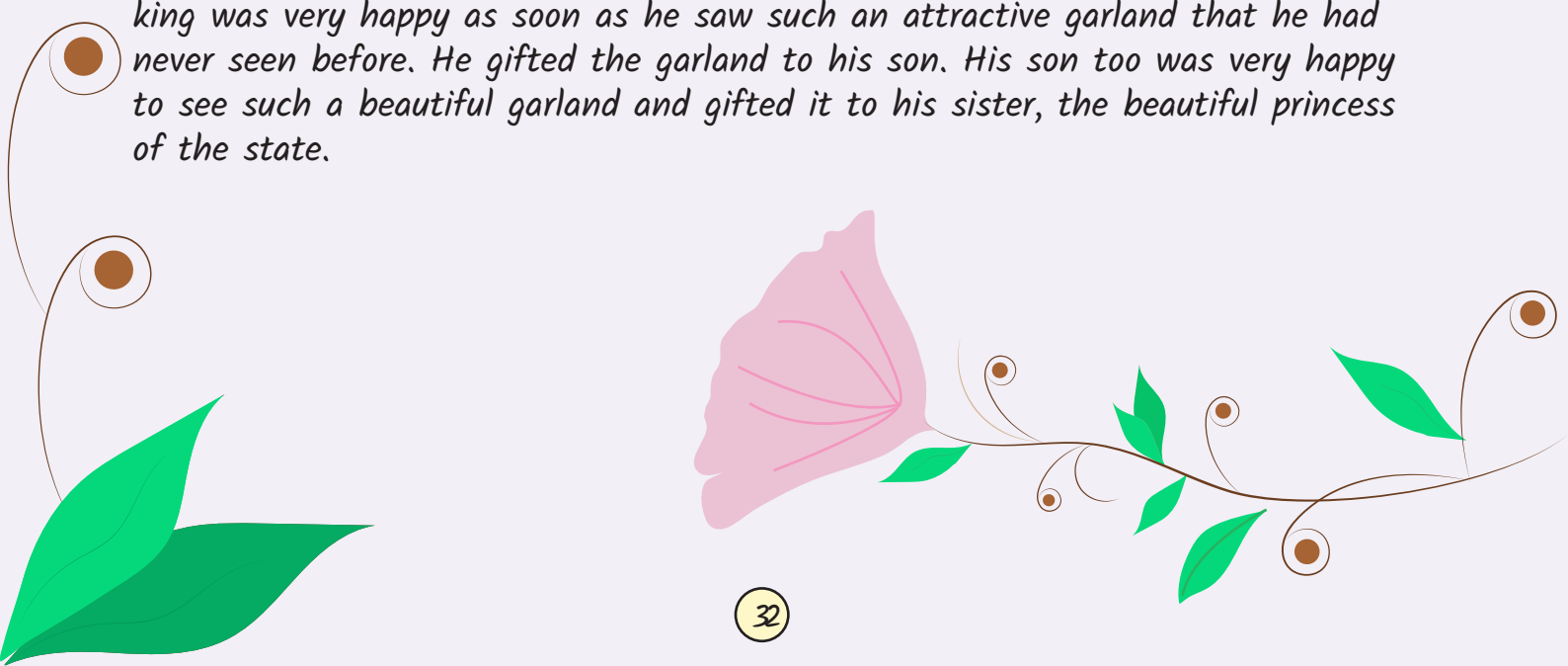

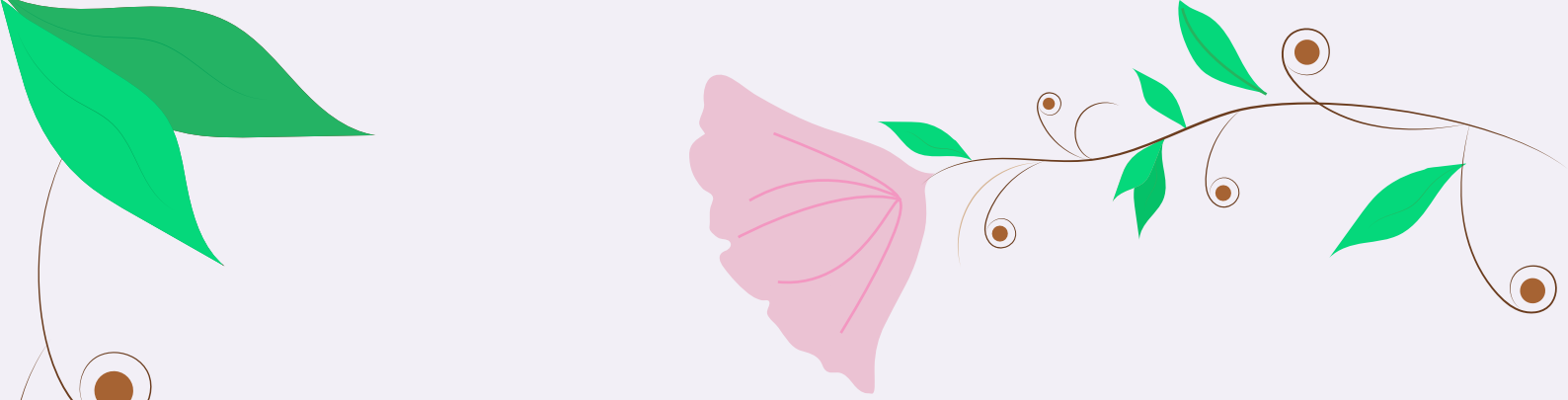
ran here and there in the garden and started picking and smelling other flowers in the hope of getting his nose back on the same stage. Fortunately, as he smelled one of the flowers, it brought his nose back into the previous stage. He became very happy to discover those two types of flowers with their specialities.

The prince thought to travel to the next state with these two special flowers to learn some benefits. He set for his journey and reached the other state. It was nearly dark as he reached there. He started to look for the shelter. He found a home of a woman to spend his night there. During his travel, he heard that the princess of the state was very pretty, but unfortunately, she didn't meet any males and see their faces. The prince wanted to meet her. The next day, the prince woke up early morning and saw the woman preparing the garland of flowers. The prince asked her, "What do you do with these flowers?" The woman replied, "I do the duty of making garlands of flowers for the palace, and I take them every day in the palace".

Knowing this, the prince became very happy in the hope to meet the beautiful princess through her. He asked to woman to prepare the garlands by himself this time. The woman hesitated at first- if the garland is not prepared in a beautiful way, the king will not accept them. But the prince promised her to prepare it with his best effort. He prepared the garland in an attractive way than the woman.

The woman carried the garland to the palace and presented it to the king. The king was very happy as soon as he saw such an attractive garland that he had never seen before. He gifted the garland to his son. His son too was very happy to see such a beautiful garland and gifted it to his sister, the beautiful princess of the state.

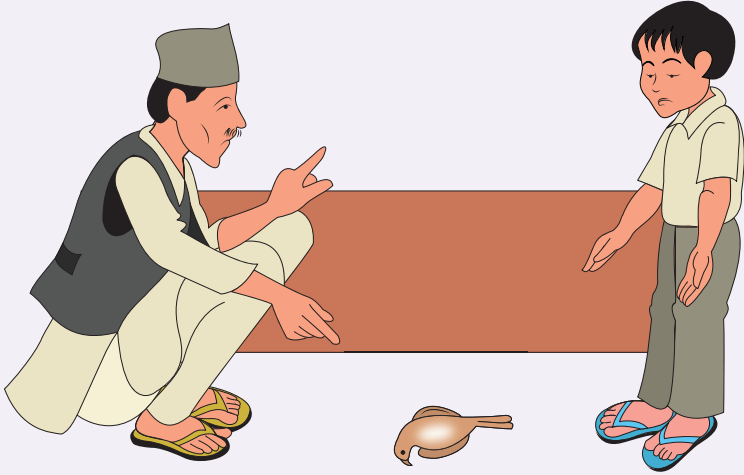

When the princess received the garland, the smell of the flowers and their beauty made her excited. She wore it around her neck and lost in her thoughts with its fragrance. Suddenly as she was lost in the fragrance, she felt that her nose was swollen and started to get longer and longer and reached to her feet. She started to scream in panic. The message about her condition was sent to the king. The king ran to his daughter. He felt very bad to see his beautiful daughter turn ugly with her nose.

The king declared in the state that the one who could treat his daughter and bring her back into the same condition would be rewarded handsome. The woman took the announcement to the prince who was in her shelter. The prince was very happy to know it. He became ready to go to the palace and treat the princess. The woman took the message of him to the palace. The king ordered to bring him to the palace. The beautiful prince was happy to know that the stranger was in the palace to cure her. She was forced to break her promise not to face any male and meet him for her treatment. The princess met the stranger. The stranger (prince) gave the flower to smell, which he brought along with him. The princess smelled the flower that he gave her. Suddenly her nose came back to the previous condition. The king rewarded the stranger. He became even happier to know the stranger was the prince from another state. He kept the proposal to marry his daughter with him. The prince was very happy and accepted the proposal to marry the beautiful princess. They were married and lived happily ever after.

Games And Plays

Traditional Newari Counting Games

Newari

चखुंचा छम्ह सित । छता घासा पाः जुला ।
वया अजां ब्वः बि ल ।
चखुंचा निम्ह सित । निता घासा पाः जुला ।
वया अजी ब्वः बि ल ।
चखुंचा स्वम्ह सित । स्वता घासा पाः जुला ।
वया तः बाः नं ब्वः बि ल ।
चखुंचा प्यम्ह सित । प्यता घासा पाः जुला ।
वया तः मामं ब्वः बि ल ।
चखुंचा न्याम्ह सित । न्याता घासा पाः जुला ।
वया अबुं ब्वः बि ल ।
चखुंचा खुम्ह सित । खुता घासा पाः जुला । वया
मामं ब्वः बिल ।
चखुंचा न्हयम्ह सित । न्हयता घासा पाः जुला ।
वया ककां ब्वः बि ल ।
चखुंचा च्याम्ह सित । च्याता घासा पाः जुला ।
वया मुमां ब्वः बि ल ।
चखुंचा गुम्ह सित । गुता घासा पाः जुला । वया
दाजुं ब्वः बि ल ।
चखुंचा झिम्ह सित । झिता घासा पाः जुला ।
वया ततां ब्वः बि ल ।

English

A sparrow died. One dish reduced. His grandfather scolded.
Two sparrows died. Two dishes were reduced. His grandmother scolded.
Three sparrows died. Three dishes were reduced. His elder uncle scolded.
Four sparrows died. Four dishes were reduced. His elder aunt scolded.
Five sparrows died. Five dishes were reduced. His father scolded.
Six sparrows died. Six dishes were reduced. His mother scolded.
Seven sparrows died. Seven dishes were reduced. His younger uncle scolded.
Eight sparrows died. Eight dishes were reduced. His younger aunt scolded.
Nine sparrows died. Nine dishes were reduced. His elder brother scolded.
Ten sparrows died. Ten dishes were reduced. His elder sister scolded.

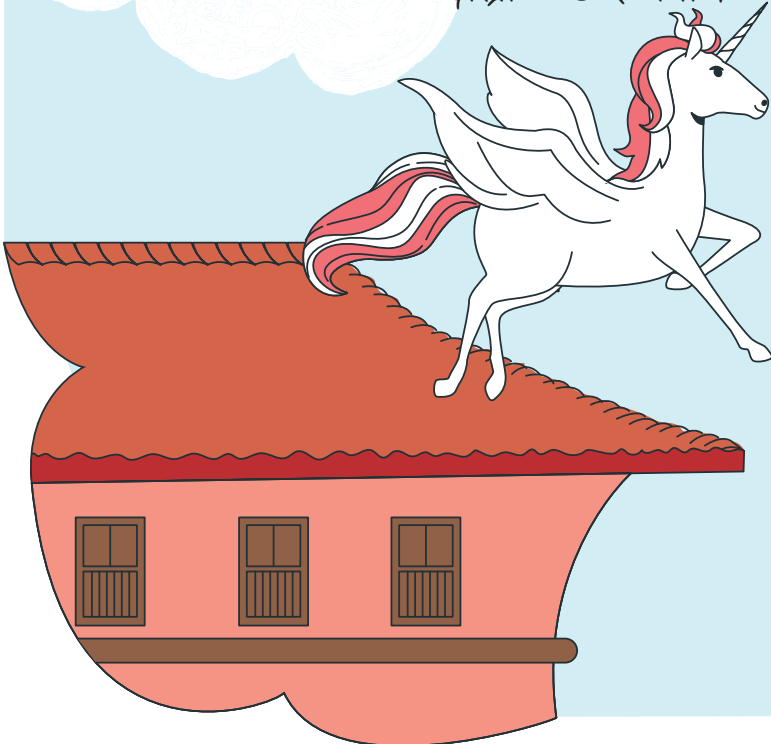
Nepali

एउटा भँगेरा मर्यो, एउटा परिकार घट्यो ।
उसको हजुरबुवाले गाली गर्नुभयो ।
दुईवटा भँगेरा मरे, दुईवटा परिकार घटे ।
उसको हजुरआमाले गाली गर्नुभयो ।
तीन वटा भँगेरा मरे, तीनवटा परिकार घटे ।
उसको ठुलोबुवाले गाली गर्नुभयो ।
चार वटा भँगेरा मरे, चार वटा परिकार घटे ।
उसको ठूलीआमाले गाली गर्नुभयो ।
पाँच वटा भँगेरा मरे, पाँचवटा परिकार घटे ।
उसको बुवाले गाली गर्नुभयो ।
छ वटा भँगेरा मरे, छ वटा परिकार घटे ।
उसको आमाले गाली गर्नुभयो ।
सात वटा भँगेरा मरे, सातवटा परिकार घटे ।
उसको काकाले गाली गर्नुभयो ।
आठ वटा भँगेरा मरे, आठवटा परिकार घटे ।
उसको काकीले गाली गर्नुभयो ।
नाँ वटा भँगेरा मरे, नाँवटा परिकार घटे ।
उसको दाइले गाली गर्नुभयो ।
दस वटा भँगेरा मरे, दस वटा परिकार घटे ।
उसको दिदीले गाली गर्नुभयो ।

छम्हम्ह - छंगुल्हा: गन वन ?
 मेवम्ह - छुं यन ।
 छम्हम्ह - हि गुलिल वल ?
 मेवम्ह - फछि वल ।
 छम्हम्ह - हि सुयात बि या ?
 मेवम्ह - लँजवाया बि या ।
 छम्हम्ह - लँजवालंछु बि ल ?
 मेवम्ह - दुरु बि ल ।
 छम्हम्ह - दुरु गन छवया ?
 मेवम्ह - जुजु यात बि या ।
 छम्हम्ह - जजु छु बि ल ?
 मेवम्ह - सल कि सि बि ल ।
 छम्हम्ह - सल कि स गन
 तया ?
 मेवम्ह - छेलि इ तया ।
 छम्हम्ह - छेलि इ मदु
 मेवम्ह - मातनय्तया ।
 छम्हम्ह - मातनय्मदु।
 मेवम्ह - बइगलय्तया ।
 छम्हम्ह - बइगलय्मदु।
 मेवम्ह - च्वतय्तया ।
 छम्हम्ह - च्वतय
 मदु।
 मेवम्ह - प्यतय्तया ।
 छम्हम्ह - प्यतय्मदु।
 मेवम्ह - पलि इ तया ।

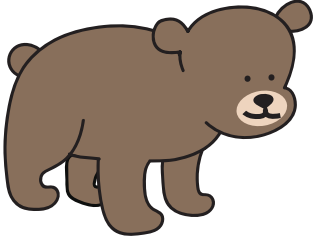
छम्हम्ह - पलि इ मदु
 मेवम्ह - ब्वया वन ।
 पहिलो- तिम्रो हात कहाँ गयो ?
 दोस्रो - मुसाले लग्यो ।
 पहिलो- रगत कति आयो ?
 अर्को - एक पाथी आयो ।
 पहिलो- रगत कसलाई दियो ?
 दोस्रो - बटुवालाई दिएँ ।
 पहिलो- बटुवाले के दियो ?
 दोस्रो - दुध दियो ।
 पहिलो- दुध कता गयो ?
 दोस्रो - राजालाई दिएँ ।
 पहिलो- राजाले के दियो ?
 दोस्रो - घोडा हात्ती दियो ।
 पहिलो- घोडा हात्ती कहाँ राख्यो ?
 दोस्रो - छिँडीमा राखेँ ।
 पहिलो- छिँडीमा छैन ।
 दोस्रो - मातनमा राखेँ ।
 पहिलो- मातनमा छैन ।
 दोस्रो - चोटामा राखेँ ।
 पहिलो- चोटामा छैन ।
 दोस्रो - बुँइगलमा राखेँ ।
 पहिलो- बुँइगलमा छैन ।
 दोस्रो - चौथो तलामा राखेँ ।
 पहिलो- चौथो तलामा छैन ।
 दोस्रो - छानामा राखेँ ।
 पहिलो- छानामा छैन ।
 दोस्रो - उडरे गयो ।

A - Where did your hands
 go ?
 B - Mouse took it.
 A - How much did you
 bleed?
 B - A gallon
 A - Whom did you give
 blood?
 B - To the passerby
 A- what did the passerby
 give?
 B - Milk.
 A - Where has the milk
 gone ?
 B - Gave it to the King.
 A - What did the King
 give?
 B - Elephants and
 horses.
 A - Where have you put
 them?
 B - On the ground floor.
 A - It's not on the
 ground floor.
 B - It's on the first floor.
 A - It's not on the first
 floor
 B - It's on the second
 floor.
 A - It's not on the
 second floor.
 B - It's on the third
 floor.
 A - It's not on the third
 floor.
 B - It's on the fourth
 floor.
 A - It's not on the
 fourth floor.
 B - It's on the rooftop.
 A - It's not on the
 rooftop.
 B - It's flew away.

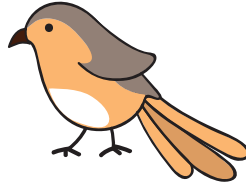
Animals/ Birds/ Fruits/ Vegetables

Bear

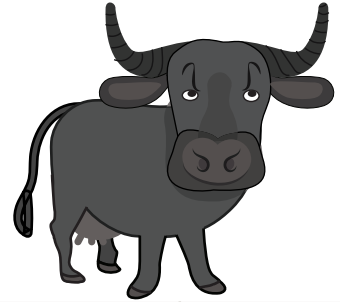
Nepali: भालु	Tamang: तावाम
Thulung	Hyolmo: धोम
Rai: होमु	Newari: भालु

Bird

Nepali: चरा	Tamang: नामे
Newari: झंगः, पंक्षी	Hyolmo: पिटुली

Buffalo

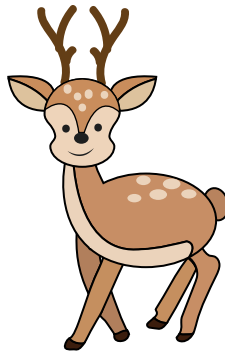
Nepali: भैंसी	Tamang: मुइ
Thulung	Hyolmo: म्है
Rai: मेसी	Newari: मेय
Newari: भुइसो	

Black pig

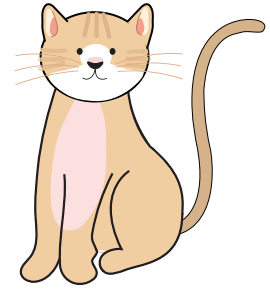
Nepali: बङ्गुर	Tamang: ड्वा
Newari: फा	

Deer

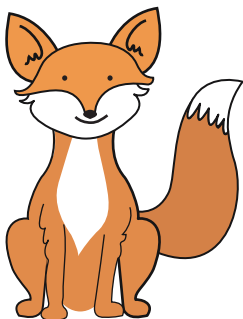
Nepali: हरिण	Tamang: ताङ्गी
Thulung	Hyolmo: खेस्या
Rai: चोबी	
Newari: चलः	

Cat

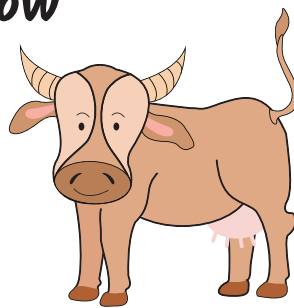
Nepali: बिरालो	Tamang: तावार, गुरि
Thulung Rai: बिमा	Hyolmo: गुरि
Newari: भौं	

Fox

Nepali: स्याल	Tamang: लुन्डि
Thulung	Hyolmo: ल्हिन्धि
Rai: स्योली	
Newari: ध्वैँ	

Cow

Nepali: गाई	Tamang: म्हे
Newari: सा	Hyolmo: बालाड

Goat

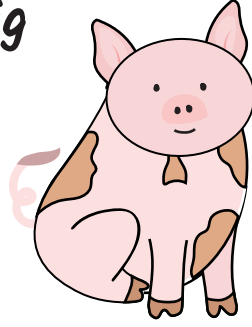
Nepali: बाख्रा	Tamang: रा
Thulung	Hyolmo: रा
Rai: छारा	Newari: दुगु

Dog

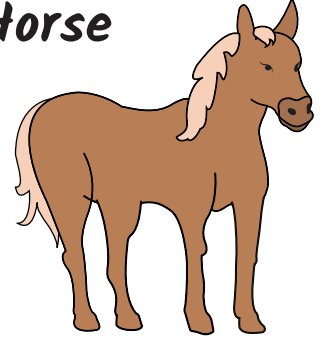
Nepali: कुकुर	Tamang: नागि
Thulung	Hyolmo: किबु
Rai: ख्ला	/ खि
	Newari: खिचा

Pig

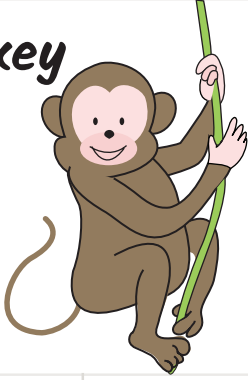
Nepali: सुङ्गुर	Tamang: इवा
Thulung	Doteli: सुङ्गुर
Rai: ब्वा	
Newari: फा	

Horse

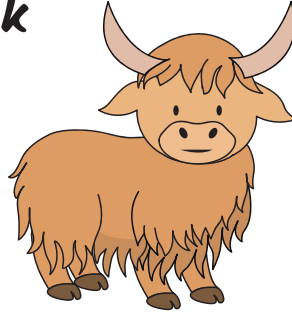
Nepali: घोडा	Tamang: ता,
Hyolmo: टाहबु	ताबु
	Newari:
	घत्थत्चा, सल

Monkey

Nepali: बाँदर	Tamang:
Thulung	माकार्
Rai: नोक्सी	Hyolmo: परिवि
Newari: माक:	/ परेकेन

Yak

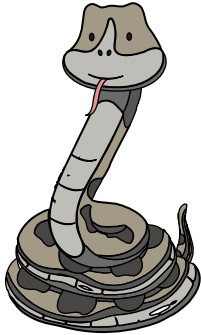
Nepali: याक	Hyolmo: यक्पु
Newari:	
चवाम्ब: सा	

Panda

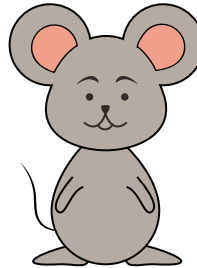
Nepali: पाण्डा	Hyolmo: होप
	राक्पा

Snake

Nepali: सर्प	Tamang: डल
Newari: बि,	Hyolmo: परुहल
सर्प, नाग	

Mouse

Nepali: मुसा	Tamang:
Newari: छुँ	नाम्थुङ

Dragon

Nepali: मेघ	Tamang:
Newari: मल:	चुफ्याडफयाड
	Hyolmo:
	पानीबुह

Porcupine

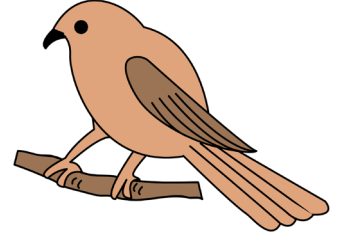
Nepali: दुम्सी	Tamang: दुम्सिङ
Thulung	Hyolmo: भितिर
Rai: कुरी	Doteli: सौंडो

Squirrel

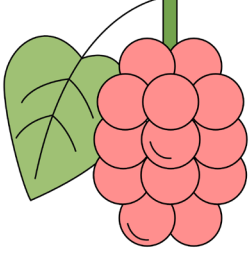
Nepali: लोखर्के	Tamang: कोतारच्यु
Newari: चिखुँ,	Hyolmo: ढामेन
क्वात्रा	

Sparrow

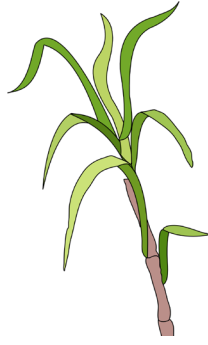
Nepali: भँगेरो	Tamang: च्युग्यानि
Newari: चखुं	Hyolmo: गेणो

Mulberry

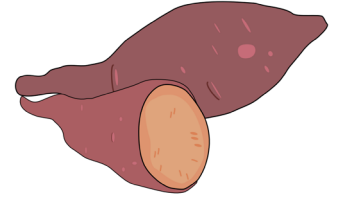
Nepali: किम्बु	Hyolmo: राहपालाङ
Thulung	
Rai: नाकतुम	

Sugar cane

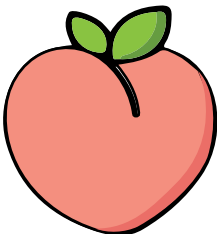
Nepali: उखु	Tamang: उसिप
Thulung	Hyolmo: कुहरस्यीड
Rai: छाबुर	
Newari: तु	

Sweet Potato

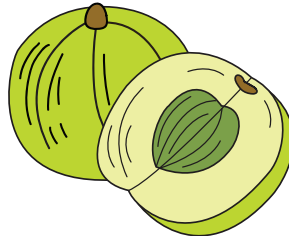
Nepali: सखरखण्ड	Tamang: केइतेमे
Thulung	Hyolmo: डाहरमुहे
Rai: पाल्कुती	Newari: चाकुहि

Peach

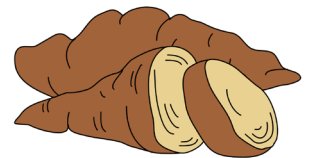
Nepali: आरु	Tamang: खाले
Thulung	Hyolmo: खामबु
Rai: खाम्सी	

Gooseberry

Nepali: अमला	Newari: अम्ब
Thulung	
Rai: पिमासी	

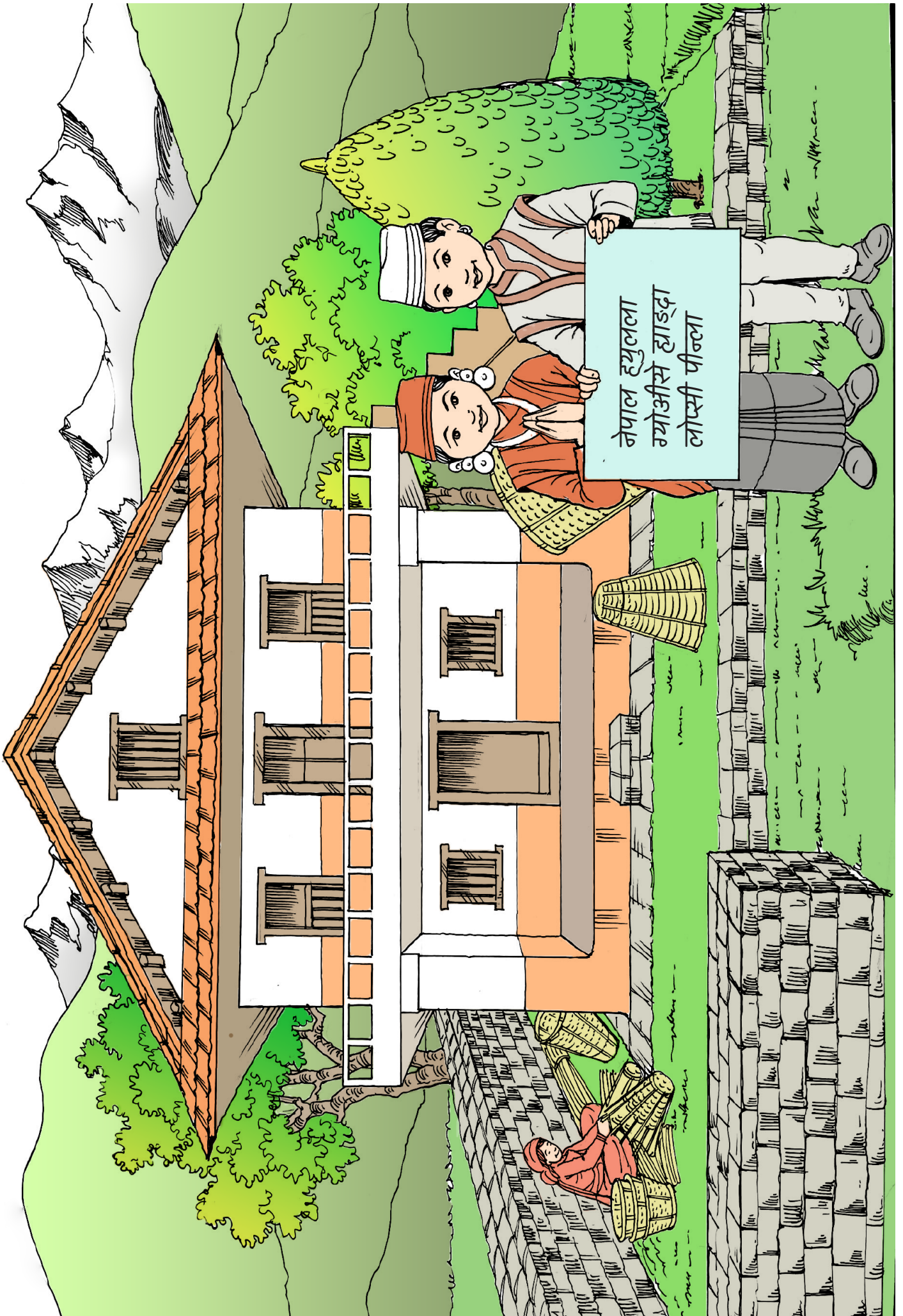
Yam

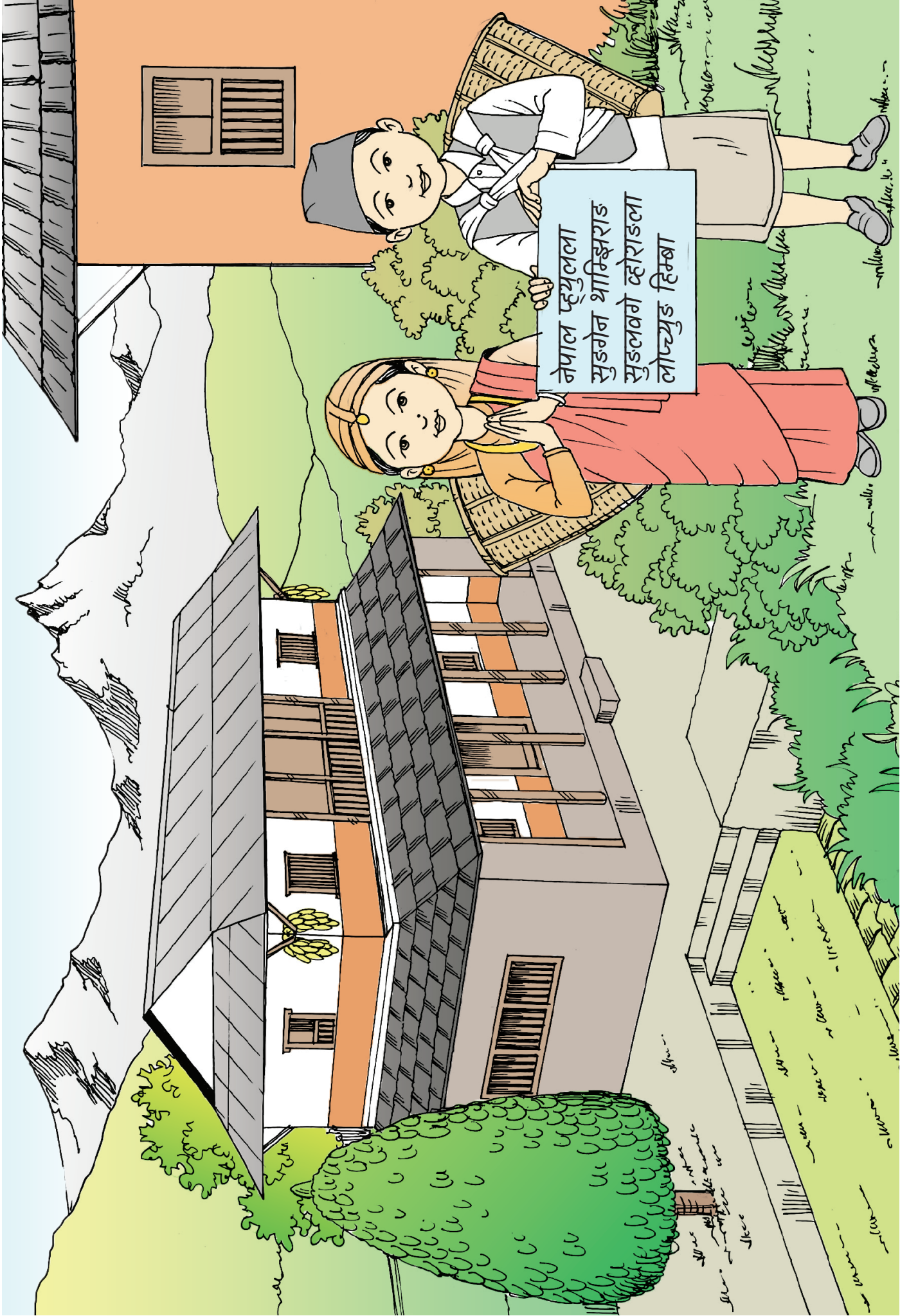

Nepali: तुरुल	Tamang: तेमे
Thulung	Hyolmo: रिह हे
Rai: डोसी	
Newari: तुरुल	

नेपाल में बोलल
जाएवाला हरेक
भाषा हमनी के
सिखावेला

नेपाल फ्युलला
सुडगेन थाम्झिराड
सुडलवगे व्हराडला
लोप्युड हिम्बा

Thank You Note!

This multilingual book on “Every Languages Teaches Us in Nepal” is based on information collected between 1st September to 15th November 2021. ASER Nepal commissioned this research project in Nepal with the financial support from People’s Action for Learning (PAL) Network as a part of the “Every Language Teaches Us” project. Native language champions were hired in each indigenous languages to collect the language resources. The findings and analysis in this handbook are products from research work, thus, do not represent the opinion of the donors and partners. This book includes contents in Newari, Tamang, Thulung-Rai, Hyolmo, Chhantyal, Doteli, Bhojpuri, Nepali and English. My Special gratitude goes to all the research assistants, language editors and supporters without whom the collection of language resources was not possible.

I am specially thankful to Felipe Hevia, José Antonio Flores Farfán, Adrián D Cetina Catzín, Rajarshi Singh, Winny Cherotich, Indrani Roy, Gobinda Chhantyal, Rajat Kirati Rai, Ranjit Lama, Bishnu Khatri, Pandav Chhetri, Pramila Bisunke, Gunjan Jha, Neeru Karki, Juhi Adhikari and Ramkaji Khadgi. Similarly, I also express my gratitude to People’s Action for Learning (PAL) Network, Mobile Arts for Peace (MAP) Nepal, ASER Nepal, Galli Galli, Karkhana Samuha, Human Rights Film Center and Tribhuvan University.

Rajib Timalisina

Kathmandu

नेपाल ह्युलला ग्योअीसे ह्याइदा लोप्सी पीन्ला

नेपालरि बोलवि झेउनु भाषा सन्हिरा सिकम

नेपालमाइ बोलिन्या हरेक भाषान् ले हमलाई सिकौन्छ

नेपालरा जेपा खोले ल्वाका गुई सिसा

नेपाल फ्युलला सुडगेन थाम्झिराड सुडलवगे
व्होराडला लोप्युड हिम्बा

नेपाल में बोलल जाएवाला हरेक
भाषा हमनी के सिखावेला

नेपाय हाइगु थी
थी भाषां झिता
सेनी

ISBN

9

789937

135817